

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ANUL VIII » NR. 334 » 26 noiembrie – 2 decembrie 2011 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

SCRISOARE
PENTRU MELOMANI

**Hermann
Scherchen – 120**
Victor Eskenasy

Șansa a făcut să primesc zilele trecute ultimul album al casei franceze Tahra dedicat acestei mai puțin mediatizate aniversări: Hermann Scherchen: *Enregistrements „Live” Inedits.*

ÎN » PAGINA 13

„Moș Crăciun e analistul”

Iulia Blaga

După o primă încercare de a vedea cum disecă psihanalizii un film ca *The Tree of Life* (am scris despre această experiență săptămînile trecute), am ajuns în 19 noiembrie la Institutul Francez din București, la prima întâlnire la care Asociația Interdisciplinară de Psihanaliză Aplicată (AIPsA) a luat în discuție și un film românesc.

ÎN » PAGINA 3

Jeffrey Eugenides – *Intriga matrimonială*

Avanpremieră editorială

Acesta este primul roman al lui Jeffrey Eugenides, după bestsellerul *Middlesex*. *Intriga matrimonială* va apărea în curînd în colecția „Biblioteca Polirom”, în traducerea Danei Crăciun.

ÎN » PAGINILE 6-7

Gaudeamus. Cel mai așteptat eveniment editorial al toamnei – raport provizoriu

Oriunde întorci privirea dai peste promoții de cinci sau zece lei, chiar și la edituri care în trecut erau mai reticente în a lăsa la tarif. Invitatul special de anul acesta al Tîrgului Internațional Gaudeamus este Italia, țară din care au venit reprezentanți ai peste 30 de edituri, cu un stand de expunere de 100 de metri pătrați. Este cea mai amplă selecție a panoramei editoriale italiene prezentată vreodată în România, cu noutăți editoriale și bestselleruri.

Citiți reportaje de Alexandra Atanasiu și Răzvan Chiruță ÎN » PAGINILE 8-9

www.suplimentuldecultura.ro

» Urmărește și comentează articolele din ediția tipărită a revistei și cele mai proaspete știri din actualitatea culturală

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Diplomatul tristei figurii

Lucian Dan Teodorovici

N-a avut de luptat cu mori de vânt, deși a părut uneori, în discurs, că asta își propune. N-a ajuns niciodată atât de sus pe cât și-ar fi dorit, dar a coborât câteodată mai jos decât și-a putut da seama c-o face. A lăsat în urmă o serie de bancuri, în general proaste, și mai nimic la capitolul realizări. Poate doar o nostalgie, vehiculată obositor de el însuși în ultimii ani, aceea a perioadei în care, ambasador la Washington fiind, și-a făurit imaginea de „diplomat desăvârșit” cu care presa îl gratulează și-acum, la final de carieră politică.

Pare cam drastic să consideri „momentul slab” al lui Mircea Geoană din această săptămână drept final de carieră politică? Sigur că, la 53 de ani, un om

politic e încă tânăr, asta e o părere statornicită la noi și oriunde. În ceea ce-l privește însă pe domnul fost ambasador, fost ministru de Externe, fost șef al P.S.D.-ului, fost candidat la alegerile prezidențiale, fost președinte al Senatului, vârsta nu mai reprezintă nici o garanție. Pentru că există și-o vîrstă politică, pe lângă cea biologică. Și dacă această vîrstă îți oferă un prea lung trecut în care ai avut timp să o comiți de prea multe ori în ochii publicului, e greu, ba chiar imposibil să mai găsești în viitor resurse pentru a șterge totul cu buretele și a o lua de la capăt.

Domnul Mircea Geoană, în ciuda părerii atât de răspîndite, nu e nici pe departe un „prostănac”. Dimpotrivă, ascultîndu-l cu atenție, o să descoperi în discursul lui atât o anume

eleganță a logicii, cât și momente de ironie fină, ba chiar și rostiri ce trec dincolo de superficialitatea limbajului de lemn cu largă răspîndire în lumea politică. Par afirmații surprinzătoare – dar asta numai pentru că tonul studiat pe care „executatul” săptămîinii se teme să-l părăsească te adoarme, te face să nu-l poți urmări. Făcînd totuși un efort de concentrare și ascultîndu-l cu atenție, poți constata toate cele subliniate mai sus. Și-atunci, de unde imaginea asta?

Domnul Mircea Geoană, repet, nu este nici pe departe un „prostănac”. Este însă, din păcate pentru întreaga sa carieră politică de pînă acum, din păcate pentru viitorul lui în acest domeniu, un neîndemînic. Un om care a nimerit într-o cu totul altă zonă decât aceea în

care putea atinge excelența (mi-e greu să identific, dincolo de imaginea omului politic, acea posibilă zonă a excelenței, însă senzația acută pe care mi-o transmite e aceasta). Și s-a comportat permanent mimetic, încercînd să arate precum un politician, dar fără a se simți vreodată așa. Neîndemînic. Pînă și gafele lui o demonstrează. Nu naiv, ci neîndemînic.

Inclusiv acea vizită la Vîntu, care i-a ucis visul de a ajunge președinte, tot o neîndemînire se numește, din punctul meu de vedere. Credeți cumva că era atât de limitat, ca să nu mai repet cuvîntul instaurat dictatorial de Ion Iliescu drept epitet însoțitor al lui Mircea Geoană, încît să nu-și dea seama de potențialul pericol pe care îl reprezenta acea vizită? Credeți că era atât de naiv încît să

nu priceapă că, dacă ajunge la urechile lui Băsescu, informația va fi copleșitoare în lupta electorală? Eu nu cred. Cred însă că, uitîndu-se în oglindă și văzîndu-se politician, Mircea Geoană s-a străduit să se comporte ca un politician și în acel moment. Nu pentru că ar fi vrut deci, ci pentru că trebuia. Iar un politician nu-și poate ignora nicicînd „grupurile de interese” susținătoare. Un politician trebuie, și-a spus probabil domnul Geoană în fața oglinzii, să se supună jocurilor de culise dacă vrea să reziste. Un politician trebuie să riște dacă vrea să câștige. Riscînd, a pierdut. Dar s-a uitat în oglindă și s-a mulțumit să creadă că vede acolo un politician.

Așa și acum, cu prilejul excluderii din P.S.D. și apoi al revocării din fruntea Senatului. Știînd că n-are cum să câștige, că jocurile sînt făcute, Mircea Geoană a mimat că este politician. Iar un politician, o spune școala veche, nu se recunoaște nicicînd înfrînt. Nu se retrage, căci retragerea înseamnă un

punct mare, fără nici un „de la capăt”. A fost „prostănac” că nu s-a dat la o parte, știînd că oricum va pierde? Nici vorbă. A încercat s-o facă pe omul politic. Doar că, nevenindu-i deloc comod haina, în loc să arate rezistență, cutezanță, în loc să pară o victimă, așa cum un politician veritabil ar fi știut s-o facă, Mircea Geoană a părut un perdant nefericit, care se agață cu dinții de-un scaun. Pentru că e neîndemînic. Pentru că urmează un model, dar nu e omul care să se așeze firesc în acest model.

Toate observațiile de mai sus, plus multe altele pe care spațiul unei rubrici nu le poate cuprinde, mă fac să cred, fără îndoielei, că asistăm la finalul de carieră politică al lui Mircea Geoană. Că va mai încerca, asta e sigur. Dar, cu neîndemînarea lui evidentă, va copia doar încercările reușite ale altora de a reveni în prim-plan. Iar ridurile apărute pe chipul său vor accentua, pas cu pas, trista figură a unui fost diplomat care nu și-a găsit nicicînd locul printre politicieni.

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI:

Islam corect politic

Radu Pavel Gheo

Pe la mijlocul lunii noiembrie am ajuns pentru prima oară la Istanbul, fiind invitat de Ministerul Culturii la Tîrgul Internațional de Carte. Dar cel mai tare îmi doream să văd orașul, imensul și cosmopolitul centru al unei țări musulmane și laice, europene și orientale, îndepărtate și apropiate. Și n-am fost dezamăgit.

Cum unul din locurile ce trebuie vizitate în mod obligatoriu de turistul venit în Istanbul este faimoasa Moschee Alabastră, am ajuns la ea încă din prima mea după-amiază stambulică. Am ieșit de acolo într-o ploaie mărunță și rece de toamnă, fermecat și desculț – fiindcă, după cum se știe, într-o moschee nu se intră încălțat – și am cules de pe un stand aflat la ieșire un pliant în limba engleză: *What is Islam?*, „Ce e Islamul?”. Ajuns în camera de hotel, l-am răsfoit agale, curios nu atât să aflu ce înseamnă religia islamică, ci cum apare ea într-o broșură publicată prin grija Departamentului de Afaceri (sau Probleme) Religioase al guvernului turc.

În general imaginea islamismului în Europa este modelată în primul rînd de știrile din presă și, de la 11 septembrie

2001 încoace, de evenimente legate de terorismul fundamentalist. Doar că Turcia este un stat laic, candidat la intrarea în Uniunea Europeană, și, în ciuda unei tendințe de revigorare a tradiționalismului religios, rămîne – și vrea să rămînă – un factor de echilibru în lumea islamică. Broșura sus-pomenită ilustra din plin această idee. Ba chiar mai mult.

Încă de pe prima pagină cititorii interesați află că islamismul este una din cele trei religii abrahamiche, alături de iudaism și creștinism. Simpla punere pe același plan a Islamului cu creștinismul și iudaismul e deja un semn relevant al perspectivei propuse: nu opoziție, ci alăturare, nu adversitate, ci toleranță. Pentru a întări ideea, sînt enumerați mai apoi cîțiva profeți ai Islamului: Avraam, Moise, Solomon și Iisus. De altfel cititorului i se precizează că Isaac, Moise, David și Iisus („pacea fie cu ei”, cum scrie în text) sînt profeți recunoscuți de Islam, iar în cazul lui Iisus Hristos se amintește și că musulmanii cred în Imaclata Concepțiune și în Fecioara Maria.

E drept, lucrurile sînt mult, mult mai complexe și mai controversabile decât în această versiune simplistă – așa cum se întîmplă în cazul tuturor marilor religii ale lumii. Interesantă este aici valoarea lor ilocuționară,

adică selecția și structurarea logică a unor elemente (fundamentale) ale islamismului, în vederea inducerii unor anumite percepții, atitudini sau convingeri.

Abordarea propusă devine și mai clară atunci cînd sînt enumerate cîteva dintre reformele impuse de profetul Mohamed în societate. În broșură scrie că profetul a fost un luptător pentru egalitatea în drepturi a femeilor, eliminînd conceptul de „proprietate” a bărbatului asupra soției și acordînd dreptul femeilor la moștenire și proprietate, că a impus un sistem instituțional de protecție a orfanilor, că a fost un apărător al mediului (un ecologist *avant la lettre*) și a interzis distrugerea naturii și în special a copacilor, că i-a îndemnat pe credincioși să trateze cu blîndețe animalele și, fiind preocupat de starea de sănătate a societății, a susținut interzicerea alcoolului, a drogurilor, a sclaviei și a jocurilor de noroc.

Și, desigur, toate aceste lucruri sînt adevărate. Mai mult, cînd sînt prezentate și interpretate astfel, în jargonul corectitudinii politice, ele împiedică orice asociere a islamismului cu brutalitatea și intoleranța. Departe de a mai fi o religie retrogradă, ea pare una adecvată întru totul epocii contemporane.

O abordare precum cea de sus are, implicit, o doză de iezuitism (ca să zic așa). Dar, deși jargonul ONG-ist din ea m-a făcut să ricanez cînd și cînd, perspectiva de ansamblu mi se pare de bun augur. E una cu care ne-am putea împăca – vreau să spun cu toții, laolaltă.

SUPLIMENTUL LUI JUP

CAPTIVI DE CRĂCIUN ÎN INTERPRETAREA PSIHANALIȘTILOR ȘI PSIHOLOGILOR

„Moș Crăciun e analistul“

După o primă încercare de a vedea cum disecă psihanalizii un film ca *The Tree of Life* (am scris despre această experiență săptămânile trecute), am ajuns în 19 noiembrie la Institutul Francez din București, la prima întâlnire la care Asociația Interdisciplinară de Psihanaliză Aplicată (AIPsA) a luat în discuție și un film românesc.

Iulia Blaga

AIPsA are cu puțin peste 10 membri, printre care Dorin-Liviu Bîțfoi, Dan Niculescu, Georgiana Brănișteanu și Daniela Luca, și organizează lunar (la început era bilunar) întâlniri la care e liber să vină cine vrea. De regulă, se vizionează și se discută un film, dar au fost și cazuri când subiectele au venit din literatură sau pictură. Și locul întâlnirii se schimbă, iar participanții sînt în general psihanalizii, psihologi, psihoterapeuți – dar nu numai. Luna trecută s-a văzut *Strălucirea eternă a minții neprihănite*, mai demult *Lebăda neagră*. Vor urma *South Park*, în decembrie, și *Melancholia*, în ianuarie. În total, de la înființarea asociației (2003) și pînă acum au fost peste o sută de întâlniri, spune Dorin-Liviu Bîțfoi, inițiatorul AIPsA.

Cine ești și ce ai simțit

După ce am (re)văzut medietrajul Iuliei Rugină, *Captivi de Crăciun*, un

film în care patru personaje rămîn blocate mai multe ore într-o gară, într-o atmosferă de reverie absurdă, sîntem invitați să stăm pe scaune așezate în cerc turtit peste laturile Librăriei Cărturești, de la parterul institutului. Ca să încălzească atmosfera, Dorin-Liviu Bîțfoi ne cere tuturor să ne spunem, pe rînd, prenumele și să indicăm ce am simțit la sfîrșitul filmului. „E vorba de afect, nu de interpretare“, sîntem avertizați. Participanții n-au nici o problemă să vorbească sincer și liber (probabil că au antrenament de la alte întâlniri), chiar dacă Iulia Rugină și coscenarista Ana Agopian sînt de față. Unii evocă amintiri personale (cîți români n-au rămas înzăpeziți în tren?), alții vorbesc cu vocea specialistului, alții sînt pur și simplu spontani: „Bună seara, sînt Laura. Eu am simțit regăsire“. „Și eu am rămas într-o gară, dar în preajma Revelionului. Am văzut filmul cu un sentiment de frustrare.“ „Pe mine m-a zgîndărit frustrarea fetei (n.r. – personajul interpretat de Mădălina Ghițescu).“ „Eu am simțit lehamite din cauza tuturor așteptărilor fortate de-a lungul întregii mele vieți.“ „Nu prea se întîmplă mare lucru în filmul românesc, și eu am o problemă cu chestia asta.“ „Eu am petrecut un Crăciun în tren – opt ore – și s-a creat o complicitate între toți călătorii. Am trăit nivelul de frustrare al fiecărui personaj, dar apoi am început să mă detașez, iar la sfîrșit chiar să mă distrez.“ „Inițial am avut o senzație de inadecvare și mai apoi de adecvare, dată de dinamicile relaționale dintre cei din gară.“ „Sentimentul meu a fost că nu există așteptare în film. Oamenii nu așteaptă.“ „Se înjură și asta m-a deranjat.“ „Eu m-am simțit român.“ „M-am bucurat că fata aia frustrată a reușit să coopereze pînă la urmă.“

Probabil că fiecare întâlnire are structura ei pentru că, după ce tot cercul

Cristi Popa, Mădălina Ghițescu, Ozana Oancea și Bogdan Dumitrache în *Captivi de Crăciun*

turtit a vorbit, Dorin-Liviu Bîțfoi, conducătorul întâlnirii, spune și el ce impresie și sentimente i-a provocat filmul – și pleacă de la relația personajelor cu mașinile: „un automat de cafea care ba merge, ba nu merge, Moș Crăciunul (n.r. – cu baterie) care e foarte prezent, trenul care nu mai vine“ („un fel de Godot“, completează cineva) și încheie cu ideea că „fiecare aleargă după ceva, toți așteptăm un tren“ („sau pierdem un tren“, e corectat).

Feedback în interpretarea Iuliei Rugină

Iulia Rugină a ascultat cu mare atenție, iar răspunsul ei a venit la fel de franc: „Eu cred că sînt multe lucruri extrem de interesante pe care le-ați spus, dar la care noi nu ne-am gîndit“, după care, împreună cu Ana Agopian, a dat cîte ceva din bucătăria filmului – proiectul datează din 2006, au avut 13 variante de scenariu și, implicit, cele patru personaje au crescut odată cu ele (și cu cealaltă coscenaristă, Oana Răsuceanu), fiecare personaj avînd cîte puțin din ele și din prietenii lor.

Dacă tot s-a încălzit atmosfera și regizoarea s-a arătat interesată de *feedback*, oamenii au continuat să-și enunțe părerile, pasîndu-și mînea de la unii la alții. Sigur un psihanalist: „Melanie Klein spune foarte clar: ne naștem cu toții schizo-paranoizi, sîntem persecutați, realitatea ne vrea răul, nu ne înțelegem,

nu comunicăm, nu empatizăm. Se pune ghirlanda (n.r. – pe care scrie «Gara noastră vă urează un Crăciun fericit!») și, deodată, se trece din poziția depresivă în cea a împăcării, a toleranței, a căutării esenței comune. (...) Chestia asta cu Crăciunul, cînd toți devenim mai buni, e un efect cultivat din copilărie. În aceste momente ne abținem de la pulsivitatea noastră ostilă“. Altcineva a găsit tipologii: „Fata care înjură e o furioasă sănătoasă, depresiva care vorbește cu soțul la telefon, artistul care trăiește nu știi ce fantasmă că se duce la nu știi ce concert, maniacul care trebuie să se miște, să facă ceva“. „Nu mi se pare că reușesc toți să-și păstreze calmul, fiecare are maniera lui proprie de a-și gestiona furia“, spune altcineva, tot de meserie. „Eu în omul care meșterește și în relația cu megafonul am văzut un caracter obsesional (nu spun nevrotic) la care funcționează foarte bine megafonul ca supraeu («statul» – adaugă altcineva). Cred că Moș Crăciun e analistul“ (rîsete generale – „și are senzori în ochi!“ – adaugă cineva). Dacă cuiva i s-a părut că personajele n-au legătură cu realitatea – „la români mai vine cineva cu o țuculiță în gară, mai un vecin, dar aici personajele sînt niște extraterestri“, altcineva a remarcat legătura filmului cu teatrul absurd, iar o tînără a făcut o legătură cu *Lost in Translation* („între două trenuri, două avioane – o situație de viață la care trebuie să te adaptezi“).

Da, a răspuns regizoarea, „am încercat să strecurăm absurdul în tot ce se întîmplă în gară. În scenaristică asta se numește antagonism – ceva care se opune scopului personajului principal. Antagonistul e la noi nu trenul care nu mai vine, ci gara, iar gara – fiind ceva abstract – e greu să funcționeze ca antagonist decît dacă i se dau niște materializări foarte concrete“.

Iulia Rugină a spus și ce *feedback* a avut la Londra, unde a participat – cu destulă emoție –, între 3 și 6 noiembrie, la *Sixth European Psychoanalytic Film Festival*. Psihanaliștii străini au reacționat foarte bine la film, au râs, iar după proiecție un psihanalist care îl văzuse în prealabil a susținut o prelegere de 10 minute spunînd, în esență, că „există un raport evident între realitatea exterioară și cea interioară, realitatea interioară creîndu-se din imposibilitatea personajelor, inclusiv a autorilor, de a o accepta pe cea exterioară – de aceea totul ia forma unei fantezii“. Filmul a fost arătat pe urmă la Valencia unde publicul era format numai din spanioli, „un public normal“ (a spus Iulia Rugină în rîsetele participanților), iar reacțiile au fost similare (voce: „Și psihanalizii sînt oameni“). Mulți străini, psihanalizii sau nu, au văzut însă în film și analogii cu perioada comunistă – lucru pe care autorii nu și l-au propus.

(Disecatul psihanalitic al filmului s-a terminat cu bine, la bere.)

FILE DIN ISTORIA BENZII DESENATE:

„Everybody likes manga!”

Dacă în episoadele de până acum am urmărit evoluția celei de a 9-a arte pe două dintre cele mai mari piețe internaționale ale sale, în Statele Unite și în Europa, excursia în lumea benzii desenate ne duce acum obligatoriu în Orientul Îndepărtat unde arta secvențială evolua spre o formă faimoasă în întreaga lume: manga.

Cît citesc japonezii

Pentru o asemenea piață, editorii pun la dispoziție o paletă largă de opțiuni: există manga pentru toate vârstele și pentru toate gusturile – acțiune, SF, horror, istorice, comice, sport, polițist sau erotice. În Japonia există inclusiv manga pe teme financiare sau comerciale.

Piața manga a crescut constant din 1950 încoace, iar astăzi reprezintă un segment uriaș al industriei editoriale. În 2007, ea era estimată la 406 miliarde de yen (3,6 miliarde de dolari).

În general, benzile desenate în Japonia sînt publicate la început în reviste de sute de pagini, cu apariție aproape săptămînală, tipărite alb-negru, deși există și manga color. Dacă una dintre aceste serii are succes, episoadele ei sînt adunate într-un volum ce se numește *tankōbon*.

Cînd una dintre seriile manga are succes, ea este automat adaptată sub formă de desen animat (anime) și/sau joc video, deseori și sub formă de film *live-action*. Versiunea animată, unde autorul are de cele mai multe ori doar un rol consultativ, are efecte asupra originalului pe hîrtie, dezvoltînd universul seriei în alte direcții și alimentînd întreaga cultură manga. Nici o operă manga nu este de „neatinș”, ea poate fi modificată în timp, în ciuda

uriale. Practic, în Japonia aproape toată lumea, indiferent de vîrstă, citește manga, măcar un volum pe săptămîină, iar tirajele revistelor și albumelor se măsoară în milioane.

faptului că în Japonia un autor de BD are o mai mare putere decît în restul lumii, el fiind proprietar sau măcar coproprietar al operei lui.

Invazia mondială

În ultimele decenii, manga a dobîndit o audiență importantă în afara Japoniei. Succesul ei pe piețe dominate de formele locale tradiționale de BD a speriat la început, fiind percepută drept o adevărată „invasie culturală niponă”.

În Europa și SUA, manga a fost acuzată de multe rele: de la violență pînă la nivelul artistic chipurile mai scăzut prin comparație cu, spre exemplu, elaboratele albume BD europene. Pînă și în ultimul album *Asterix*, autorul, Uderzo, prezintă o invazie a unor ex-

traterestri malefici cu ochi oblici numiți „nagma”.

Cultura benzilor desenate nipone a pătruns în Europa și SUA din anii '70-'80, prin desenele animate care au avut o mare priză la publicul foarte tînăr. Ceva mai tîrziu, ele au fost urmate de albumele BD. Succesul acestora începînd din anii '90 a pîrîut, mai ales în Europa, că amenință piața locală de BD. De fapt, manga nu a făcut decît să ocupe un vid editorial, propunînd mai ales publicului tînăr serii pe gustul lor. Au fost ușor și destul de ieftin de produs (la început drepturile erau cumpărate de editorii non-japonezi pe sume foarte mici), exotice și, de ce nu, ușor de transportat.

Între timp, lucrurile s-au reglat și, pe lîngă BD-ul tradițional și manga, au

apărut forme influențate de aceasta din urmă: „amerimanga” sau „English-language manga”, în SUA, sau „la nouvelle manga” în Franța, formă hibridă între BD-ul franco-belgian și echivalentul lor nipon.

Nu în ultimul rînd, manga a devenit o forță financiară și pe piețele internaționale. În 2008, cifra de afaceri din America de Nord a fost evaluată la 175 de milioane de dolari în vreme ce, doi ani mai devreme, vînzările de manga în Franța și Germania au generat încasări de 212,6 milioane de dolari.

„Invers”, autorii occidentali pîtrund mai greu în Japonia, albumele „excepțiilor” (autori precum Moebius sau Enki Bilal) fiind editate în regim de album de artă.

60 la sută dintre japonezi citesc măcar un album manga pe săptămîna

Dragoș Cojocaru

Ce este deci manga? Simplu spus, este banda desenată, așa cum există ea în Japonia. Nu trebuie confundată cu mai puțin cunoscutele manhwa, BD-ul coreean, sau manhua, cel chinez.

În același timp, manga reprezintă un întreg univers, atît de complex încît este greu de rezumat în doar cîteva cuvinte. În mai mare măsură decît în restul lumii, în arhipelagul nipon BD-ul este extrem de popular, fiind în același timp și o industrie, și un fenomen de masă.

Piața de aici este, de exemplu, de 16 ori mai mare decît cea din Franța, țară unde BD-ul se consumă în cantități

Zece pentru România, patru pentru Iași

Nu-mi place să mi se umble în buzunar. Sînt convins că am spus acum un mare adevăr: nu cred că vreunul dintre dumneavoastră se poate declara fericit atunci cînd i se întîmplă lucrul ăsta. Jocul democratic din care facem cu onor parte ascunde o linie extrem de subțire, ce separă sentimentul de jecmăneală de cel al mulțumirii. Financiar, cotizăm cu toții la „binele public”, însă avem de prea puține ori ocazia să

ne declarăm satisfăcuți de felul în care ni s-au cheltuit taxele și impozitele.

Primarul Iașului a hotărît, împreună cu oamenii săi din Consiliul Local, să sponsorizeze gala „10 pentru România” a Realității TV. De fapt, e impropriu spus „sponsorizare”: aleșii ieșenilor nu au înființat o fundație unde vin cu bani de acasă, pentru a contribui la imaginea orașului lor. Dînșii au hotărît să cheltuiască

o parte din banii mei și ai celorlalți ieșeni, pentru a îi primi cu pîine, sare și camere tv pe Mihai Tatulici și compania. În fond, schema este extrem de simplă și se reduce la următoarele fapte: Iașul facilitează, cu fonduri publice, profiturile din publicitate ale unei societăți private.

Cu toate acestea, nu mă alătur celor care îi acuză pe aleșii locali că risipesc banii în an de criză. Însă, nu pot fi de acord

nici cu atitudinea primarului Nichita, care vorbește despre imaginea și despre brandingul orașului și despre cît de importantă ar fi gala asta pentru ele. Și într-o parte, și în cealaltă, raționamentele sînt defectuoase. Cei care îi acuză vehement pe conducători eludează complet beneficiile de imagine ale unei asemenea producții TV: Gala a făcut puncte importante de rating în fiecare an, iar desfășurarea ei la Iași înseamnă, că vrem, că nu vrem, un plus de imagine pentru oraș. Primarul Iașului are însă o problemă de credibilitate: nu poți vorbi despre cît de sensibil ești tu la promovarea orașului pe care-l administrezi, atît timp cît,

LA LOC teleCOMANDA
Alex SAVITESCU

pînă acum, nu ai făcut aproape nimic în sensul ăsta. M-a amuzat teribil o declarație a domnului Nichita, care se arăta indignat de faptul că prin oraș ar fi bannere care promovează imaginea Clujului, capitală culturală europeană în 2020. De ce nu sînt și în Cluj afișe cu Iașul, capitală culturală în, spre exemplu, 2024, nu ne-a mai spus domnia sa.

De fapt, Iașul este un oraș mort din punct de vedere al

marketingului. Faceți următorul exercițiu de imaginație: ce experiențe locale i-ați putea vinde unui turist străin, care vine să viziteze orașul? De această moarte clinică sînt vinovați tocmai cei care, astăzi, au senzația că o asemenea emisiune TV acoperă toate lipsurile de imagine. Iar aici îmi amintesc de linia aia subțire pe care am menționat-o la început și, fără să vreau, mă încercă un vag sentiment de jecmăneală.

Zeul care a mărit ochii japonezilor

Cel mai important autor de manga și cel care aproape a creat singur această industrie este, fără îndoială, Osamu Tezuka, autor a peste 300 de opere, supranumit în Japonia, și nu numai, „Zeul Manga“ sau, pe limba lor, *Manga no kamisama*.

Prezentat deseori în Europa (mai mult din rațiuni publicitare) drept un „Herge japonez“, lui Tezuka i se potrivește mult mai bine renumele de „Disney nipon“, atât datorită contribuției sale esențiale la succesul unei forme de artă ilustrate, cât și datorită influenței covârșitoare asupra desenei animate din Japonia.

„Străinii înțeleg cu greu de ce japonezii citesc atîtea manga“, scria cotidianul „Asahi Shinbun“. „O explicație a popularității acestor benzi desenate este aceea că Japonia l-a avut pe Osamu Tezuka, personalitate fără echivalent în istoria altor țări. Fără doctorul Tezuka, explozia manga de după război nu ar fi fost posibilă.“

Născut în 1928, Tezuka a urmat cursurile facultății de medicină din Osaka, dar, în același timp, a fost îndemnat de părinți spre arta plastică. Încă de mic, a fost fascinat de Charlie Chaplin și de filmele lui Walt Disney (mai ales *Bambi*), acestea din urmă avînd o influență uriașă asupra stilului său. Ochii mari ai personajelor de manga și anime sînt creația lui Tezuka, inspirat de Disney, iar de la el au fost preluați de aproape toți autorii niponi de BD.

Primul său succes avea să fie *Noua insulă a comorii*, în 1947, un best-seller vîndut într-un tiraj de 400.000

de exemplare. Din acest moment, Tezuka avea să se dedice exclusiv carierei sale de mangaka, devenind cel mai popular autor de gen japonez. Influența sa asupra BD-ului nipon avea să se dovedească decisivă: spre deosebire de înaintașii săi, cu o viziune foarte rigidă, Tezuka aducea în manga un stil foarte dinamic, inspirat de cinematografie (a fost, printre altele, și critic de film). La nivelul scenariilor, el a imprimat încă de la început influențele sale literare (mai ales clasicii ruși), creînd serii mult mai complexe și mai nuanțate.

De asemenea, în ciuda faptului că avea o putere de muncă legendară, el a introdus sistemul studioului personal cu asistenți care să asigure producția uriașă de planșe cerută de piața BD. În 1962, fondează studioul lui de animație, Mushi Production, unde pune la punct tehnici eficiente și economice care îi permit să producă serii cu ritm de apariție săptămînal și, mai tîrziu, primele serii de animație color. El adaptează mai ales propriile lui manga.

Într-o carieră în care a creat peste 300 de volume și 150.000 de planșe, Osamu Tezuka a creat cîteva opere „nemuritoare“: celebrul *Astro Boy* (care a marcat generații întregi de japonezi și este vedetă mondială), *Regele Leo* (cam „furat“ de Disney pentru un film de succes), seria *Phoenix*, *Blackjack* sau prințesa *Safir*. Cei care erau tineri la începutul anilor '80 își aduc aminte poate de filmul de animație *Pasărea de foc spațială*, difuzat și la noi, adaptat de Osamu Tezuka după una dintre seriile sale.

LEXICON

- » **Doujinski** – manga realizată de amatori. Mulți autori celebri au debutat în acest mediu și continuă să publice Doujinski pentru a scăpa de constrîngerile editorilor.
- » **Gekiga** – „imagini dramatice“. Este un stil de manga realist ce a apărut la sfîrșitul anilor '60.
- » **Hentai** – manga porno sau explicită sexual.
- » **Jidaigeki** – filme sau seriale TV cu samurai (de aici George Lucas a creat termenul „jedi“).
- » **Josei manga** – manga pentru femei de 18-30 de ani. Poveștile sînt mult mai explicite și mai mature, aspectul romantic este mai realist și mult mai puțin idealizat.
- » **Lolicon** – vine de la „Lolita complex“ și reprezintă seriile mai mult sau mai puțin erotice ale căror personaje sînt fete foarte tinere.
- » **Mangaka** – autor de manga.
- » **Mecha** – de la „mechanical“. Gen foarte popular de manga și anime „specializat“ în roboți uriași de luptă.
- » **Otaku** – fan atît de pasionat de SF, mecha și lolicon încît le dedică acestora cea mai mare parte a vieții lui în detrimentul vieții sociale.
- » **Seinen manga** – manga pentru tineri adulți (în general studenți) care poate aborda o varietate de subiecte. Deseori violentă, abordează de multe ori sexualitatea celor de 18-20 de ani. Reprezintă cam 42% din producția de manga.
- » **Shoujo manga** – manga pentru fete (8% din producție), bazată pe personaje și romantism.
- » **Shounen manga** – manga pentru copii de sex masculin (40% din producție) care pune accent pe acțiune și pe povești inițiatice.

HOKUSAI, INVENTATORUL

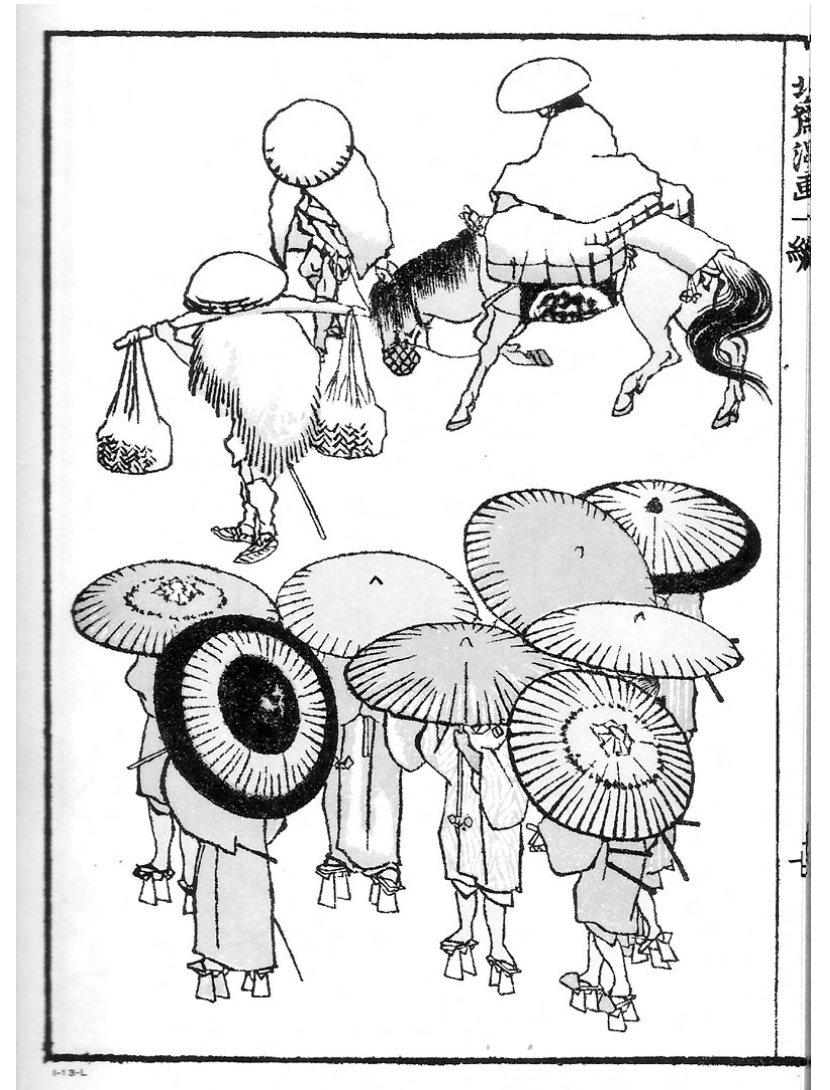
În japoneză, termenul „manga“ se scrie cu două ideograme – kanji: „ga“, ce se traduce prin „reprezentare grafică“ și „man“, al cărui sens este multiplu; în funcție de context el poate însemna „lejeritate“ sau „imprecizie“. De aici, „manga“ se poate traduce fie prin „desen liber“, fie prin „desen din imaginație“, dar, spun specialiștii, nu „desen derizoriu“, un

sens peiorativ care place detractorilor acestei forme de BD venită din Orient.

Părintele cunoscut al termenului de „manga“ este nimeni altul decît faimosul artist nipon Katsushika Hokusai (1760-1849) – autor al unor stampe celebre precum cele grupate în seria *36 de vederi ale muntelui Fuji* – a cărui influență a fost din plin resimțită în curentele artistice

europene de la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

Hokusai, un desenator virtuos, folosea termenul „manga“ pentru a desemna culegerile lui de desene, schițe și caricaturi. Mulți specialiști însă atrag atenția că aceste schițe nu au legătură cu manga modernă și, mai mult, acest cuvînt era folosit încă din cele mai vechi timpuri în Japonia cu un cu totul alt sens.

Osamu Tezuka inconjurat de personajele sale

Jeffrey Eugenides – Intriga matrimonială

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din primul roman al lui Jeffrey Eugenides, după bestsellerul *Middlesex*. *Intriga matrimonială* va apărea în curând în colecția „Biblioteca Polirom”, în traducerea Danei Crăciun.

– Fragment –

Afară vremea se încălzea, chiar dacă nu foarte mult. Cum coborî treptele de la Carr House și trecu strada înspre curtea bisericii, Madeleine văzu nori negri adunându-se în depărtare. În interiorul bisericii cineva încerca difuzoarele, repetînd afectat „Sussex, Essex și Kent. Sussex, Essex și Kent”. Pe o pancartă atîrnată deasupra intrării în biserică se putea citi „Promoția 1982”. Sub pancartă, în iarbă, stătea Mitchell. Buzele i se mișcau în continuare în tăcere, dar se opri brusc cînd o zări pe Madeleine apropiindu-se.

Madeleine se opri la cîteva metri de el.

— Au venit ai mei, îl informă ea.

— E ceremonia de absolvire, răspunse calm Mitchell. Toți părinții au venit.

— Vor să te salute.

Auzind una ca asta, Mitchell zîmbi ușor.

— Probabil habar n-au că nu vorbești cu mine.

— Așa e, răspunse Madeleine. Și, în fond, o fac. Acum. Adică vorbesc cu tine.

— De nevoie sau e o schimbare de politică?

Madeleine își mută greutatea de pe un picior pe altul și se încruntă amărîtă.

— Ascultă. Sînt foarte mahmură. Abia dacă am închis ochii azi-noapte. Ai mei au venit de vreo zece minute și deja mă scot din sărite. Ar fi grozav dac-ai veni atît cît să-i saluți.

Ochii mari și sensibili ai lui Mitchell clipiră de două ori. Era îmbrăcat cu o cămașă veche de gabardină, pantaloni de lînă de culoare închisă și niște pantofi uzați, cu vîrfuri cu găurele. Madeleine nu-l văzuse niciodată în pantaloni scurți sau cu teniși în picioare.

— Îmi pare rău, zise el. Pentru ce s-a întîmplat.

— Bine, răspunse Madeleine, uitîndu-se în altă parte. N-are importanță.

— Am fost pur și simplu ticălos, cum sînt de obicei.

— Și eu la fel.

Tăcură o clipă. Madeleine îl simți pe Mitchell privind-o și își încrucișă brațele pe piept.

De întîmplat se întîmplaseră următoarele: într-o seară de decembrie din anul trecut, cînd își făcea griji din privința vieții sale amoroase, Madeleine dăduse peste Mitchell în campus și îl chemase la ea. Avusese nevoie de atenția unui bărbat și flirtase cu el fără s-o recunoască pe de-a-ntregul. Mitchell descoperise pe biroul din camera ei un borcan cu gel pentru dureri musculare și o întrebare la ce se folosește. Madeleine îi explicase că oamenii *sportivi* aveau din cînd în cînd dureri musculare. Ea își dădea seama că, probabil, Mitchell n-a simțit niciodată așa ceva, avînd în vedere faptul că toată ziua era la bibliotecă, dar trebuia s-o creadă pe cuvînt. În acel moment Mitchell se apropie de ea din spate și îi trînti un boț de gel după ureche. Madeleine sări ca arsă, strigă la Mitchell și apoi se șterse cu un tricou. Deși avea toate motivele să fie furioasă, Madeleine își dăduse seama

(chiar și atunci) că folosea incidentul ca pretext pentru a-l scoate pe Mitchell din cameră și pentru a ascunde faptul că ea fusese de fapt cea care începuse să flirteze cu el. Cel mai greu îi fusese cînd văzuse cît de șocat a fost Mitchell, ce părea gata să izbucnească în plîns. Zicea întruna că-i pare rău, că doar glumise, dar ea îi spuse să plece. În zilele următoare, cînd și-a rememorat incidentul, Madeleine s-a simțit din ce în ce mai prost. Era pe punctul de a-l suna pe Mitchell pentru a-și cere scuze, cînd a primit o scrisoare de la el, o scrisoare de patru pagini, foarte detaliată, convingător argumentată, psihologic perspicace și subtil ostilă, în care o făcea „ațițătoare de meserie” și pretindea că purtarea ei din seara aceea fusese „echivalentul erotic al pîinii și circului, dar numai cu circ”. La următoarea întîlnire Madeleine s-a comportat ca și cînd nu l-ar fi cunoscut și de atunci nu-și mai vorbiseră.

Acum, în curtea bisericii First Baptist, Mitchell ridică privirea spre ea și zise:

— OK. Hai să mergem să-i salutăm pe părinții tăi.

Phyllida le făcu semn cu mîna cînd urcară treptele. Strică cu vocea aceea plină de cochetărie pe care o păstra pentru preferații ei dintre prietenii lui Madeleine:

— Mi s-a părut mie că tu ești acolo, pe jos. Arătați ca un yoghin!

— Felicitări, Mitchell, spuse Alton, strîngîndu-i înfocat mîna lui Mitchell. O zi mare azi. Un moment de răscruce. O nouă generație preia frîiele.

Îl invită pe Mitchell să stea jos și îl întrebă dacă nu vrea să mănînce ceva. Madeleine se duse înapoi la teșghea să mai ia cafea, bucuroasă că Mitchell îi ținea ocupați pe părinții ei. Privindu-l cum stă în hainele lui de bătrîn și îi antrenează în conversație pe Alton și pe Phyllida, Madeleine se gîndi, cum se mai gîndise adesea, că Mitchell era tipul de băiat deștept și normal

pe care-l plăceau părinții, de care ar trebui să se îndrăgostească și cu care ar trebui să se mărite. Faptul că nu se va îndrăgosti niciodată de Mitchell și nu se va mărita cu el tocmai din pricina eligibilității lui era încă o dovadă – într-o dimineață plină de ele – că era complet sucită cînd venea vorba de chestiuni amoroase.

Cînd se întoarse la masă, n-o băgă nimeni în seamă.

— Așadar, Mitchell, întrebă Phyllida, ce planuri ai după absolvire?

— Și tata îmi pune aceeași întrebare de ceva vreme, răspunse Mitchell. Nu știu cum se face, dar nu i se pare că o diplomă în Studii Religioase este ceva de mare viitor.

Madeleine zîmbi pentru prima dată în ziua aceea.

— Vedeți? Nici Mitchell n-are o slujbă în față.

— Păi, cumva am una, zise Mitchell.

— Nu te cred, îl contrazise Madeleine.

— Vorbesc serios: chiar am.

Le explică felul în care el și colegul lui de cameră, Larry Pleshette, își făcuseră un plan care să-i ajute să facă față recesiunii. Avînd în vedere că erau absolvenți de arte liberale care căutau să intre pe piața muncii într-un moment în care șomajul era de 9,5%, el și Larry hotărîseră, după o îndelungă chibzuință, să plece din țară și să stea plecați cît pot de mult. La sfîrșitul verii, după ce vor fi economisit destui bani, aveau s-o pornească cu rucsacul în spate prin Europa. După ce vedeau tot ce era de văzut prin Europa, urmau să zboare în India și să rămînă acolo cît le ajungeau banii. Întreaga aventură va dura opt sau nouă luni, poate chiar și un an.

— Te duci în India? zise Madeleine. Asta nu-i o slujbă.

— Vom fi cercetători asistenți, spuse Mitchell. Pentru profesorul Hughes.

— Profesorul Hughes de la catedra de Teatru?

— Nu demult am văzut un documentar despre India, zise Phyllida. A fost foarte deprimant. Cîtă sărăcie!

— Țasta e un avantaj pentru mine, doamnă Hanna, spuse Mitchell. Eu înfloresc în mizerie.

Phyllida, care nu putea rezista acestui soi de ștregărie, renunță la seriozitate și izbucni în rîs.

— Atunci te duci în locul potrivit!

— Poate că o pornesc și eu într-o călătorie, zise Madeleine pe un ton amenințător.

N-o băgă nimeni în seamă. În schimb, Alton îl întrebă pe Mitchell:

— Ce fel de vaccinuri trebuie să-ți faci pentru India?

— Pentru holeră și tifos. Gamaglobulina e opțională.

Phyllida dădu din cap.

— Probabil că mama ta e extrem de îngrijorată.

— Cînd am fost în armată, zise Alton, ne-au înțepat cu un milion de chestii. Nici măcar nu ne-au spus pentru ce sînt.

— Cred că eu o să mă mut la Paris, zise Madeleine mai tare. În loc să-mi caut de lucru.

— Mitchell, continuă Phyllida, avînd în vedere interesul tău pentru religie, cred că India ți se va potrivi ca o mînușă. Au de toate acolo. Hinduși, musulmani, *sikh*-i, zoroastrieni, jainiști, budiști. E ca la un chioșc cu înghețată! Pe mine m-a fascinat întotdeauna religia. Spre deosebire de Toma Necredinciosul de bărbatu-meu.

Alton făcu cu ochiul.

— Mă îndoiesc că Toma Necredinciosul a existat.

— Îl știi pe Paul Moore? *Episcopul* Moore, de la catedrala St. John the Divine? Întrebă Phyllida, acaparînd atenția lui Mitchell. Ne e prieten foarte bun. Poate te-ar interesa să-l cunoști. Ne-ar face plăcere să te prezentăm. Cînd sîntem în New York, întotdeauna merg la slujbă la catedrală. Ai fost vreodată? Ah. Ei... Ce să spun? E pur și simplu... ei bine, pur și simplu *divin!*

Phyllida își duse o mînă la gît, încîntată de acest *bon mot*, iar Mitchell rîse îndatoritor, ba chiar și convingător.

— Că tot veni vorba de înalți prelați, interveni Alton, și-am povestit de întîlnirea cu Dalai Lama? Eram la o acțiune caritabilă la hotelul Waldorf. Stăteam la coadă să dăm mîna cu el. Trebuie să fi fost cel puțin trei sute de oameni. Oricum, cînd am ajuns în sfîrșit la Dalai Lama, l-am întreat: „Sînteti cumva rudă cu Dolly Parton?”

— Am crezut că intru în pămînt de rușine! țipă Phyllida. Nu exagerez.

— Tati, zise Madeleine, o să întîrziati.

— Poftim?

— Ar trebui s-o luați din loc dacă vreți un loc bun.

Alton se uită la ceas.

— Mai avem o oră.

— Se aglomerează, insistă Madeleine. Ar trebui să plecați acum.

Alton și Phyllida se uită la Mitchell, ca și cînd ar fi așteptat un sfat demn de încredere de la el. Madeleine îi trase un picior pe sub masă, iar Mitchell reacționă imediat:

— Într-adevăr, se aglomerează.

— Unde-i cel mai bine să ne plasăm? întrebă Alton, adresîndu-i-se din nou lui Mitchell.

— Lîngă porțile Van Wickle. La capătul străzii College. Pe acolo o să intrăm.

Alton se ridică de la masă. După ce dădu mîna cu Mitchell, se aplecă s-o sărute pe Madeleine pe obraz.

AUTORUL

Primul roman al lui Jeffrey Eugenides (n. 1960), *Sinuciderea fecioarelor*, publicat în 1993 (Polirom, 2005), s-a bucurat de un succes răsunător, fiind și ecranizat la Hollywood, în regia Sofiei Coppola. Romanul *Middlesex* (Polirom, 2005) i-a adus elogiile criticii, care l-a comparat cu monștrii sacri ai literaturii americane, Saul Bellow și Philip Roth, și a fost distins, în anul 2003, cu Premiul Pulitzer.

— Pe *tine* te vedem mai târziu. Domnișoara Absolventă, 1982.

— Felicitări, Mitchell, spuse Phyllida. Ce plăcere să te revedem! Și nu uita: când o pornești în Marele Turneu, ai grijă să-i trimiți mamei tale *multe* scrisori. Altfel va fi disperată.

Lui Madeleine îi zise:

— N-ar strica să-ți schimbi rochia aceea înainte de paradă. Are o pată vizibilă.

Acestea fiind spuse, Alton și Phyllida, în orbitoarea lor concretețe părintească, numai țesături reiate și poșete, butoni și perle, traversară interiorul bej și cărămiziu de la Carr House și ieșiră.

Ca și când ar fi vrut să le marcheze plecarea, începu un nou cântec: vocea ascuțită a lui Joe Jackson năvăli pe deasupra unor băți de tobe electronice. Tipul de la teighea dădu volumul mai tare.

Madeleine își puse capul pe masă, cu părul acoperindu-i fața.

— Nu mai beau în viața mea, zise ea.

— O replică extrem de faimoasă.

— Nici nu știi prin ce am trecut.

— Cum aș putea ști? N-ai mai vorbit cu mine.

Fără să-și ridice obrazul de pe masă, Madeleine zise cu o voce jalnică:

— Am rămas pe drumuri. Termin facultatea și sînt pe drumuri.

— Da, că te și cred!

— Așa e! insistă Madeleine. Inițial trebuia să mă mut la New York cu Abby și Olivia. Apoi am crezut că mă mut la Cape, așa că le-am zis să-și caute altă colegă de apartament. Iar acum *nu* mă mai mut la Cape și n-am unde să mă duc. Mama vrea să mă mut înapoi acasă, dar mai bine mă sinucid.

— Și eu mă duc înapoi acasă peste vară, spuse Mitchell. La *Detroit*. Măcar tu ești lângă New York.

— De la Yale n-am primit încă nici o veste și este deja *iunie*, continuă Madeleine. Ar fi trebuit să capăt un răspuns acum mai bine de o lună! Aș putea suna la biroul de admiteri, dar n-o fac fiindcă mi-e teamă să aflu c-am fost respinsă. Afîta timp cît nu știu, mai trag speranță.

Trecu o clipă înainte ca Mitchell să spună ceva.

— Poți veni cu mine în India, zise el.

Madeleine deschise un ochi și văzu printr-un vîrtej de păr că Mitchell nu glumea decît pe jumătate.

— Nici măcar nu-i vorba de studiile postuniversitare, zise ea.

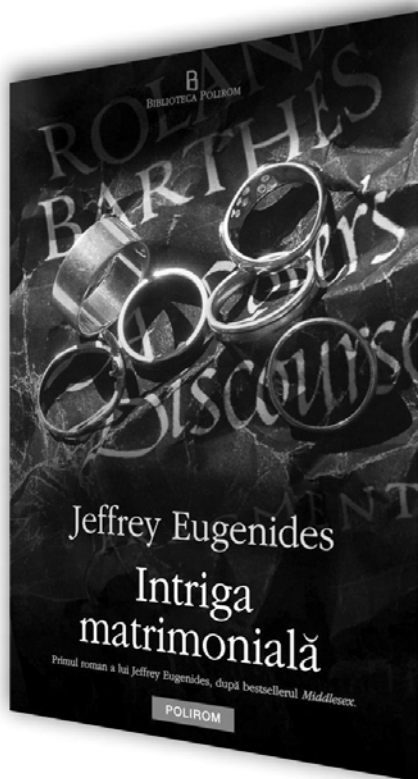
» „Jeffrey Eugenides este un mare talent și un autor altruist: e generos cu cititorii lui, căci le spune povești ce-i cuceresc fără greș, dar și cu personajele sale, care ajung la ananghie, se zbat, suferă și se căiesc așa cum o fac toți cei pe care îi iubim cu adevărat, dobîndind iertarea noastră.”

— Jonathan Franzen

CARTEA

Intriga matrimonială (2011) este o poveste a maturizării și a descoperirii sinelui, ce îi are în centrul ei pe trei prieteni, proaspeți absolvenți de facultate la Universitatea Brown din Providence. Cei trei ajung să formeze un triunghi amoros în centrul căruia se află Madeleine Hanna, o tînără dintr-o familie americană înstărită. Lubită de Mitchell, cel pasionat de studii religioase, dar și de exuberantul Leonard, care se specializează în biologie, tînăra Madeleine îl preferă pe cel de-al doilea chiar și atunci cînd află că acesta suferă de o boală psihică. Pe parcursul cărții, cei trei parcurg un traseu inițiativ care îi face să se maturizeze și să se descopere, în ciuda faptului că rezultatele nu sînt întotdeauna cele dorite de ei.

Romanul lui Eugenides nu este doar o poveste de dragoste, ci și una despre întortocheatele trasee ale minții și sufletului unor tineri ce se confruntă cu realitățile vieții, o carte scrisă cu aceeași mîna sigură și cu același stil cuceritor care l-au consacrat pe autorul american.

Trase adînc aer în piept și îi mărturisii:

— Leonard și cu mine ne-am despărțit.

Era extrem de plăcut să articuleze asta, să-și numească tristețea, așa că Madeleine fu surprinsă de răceala cu care îi răspunse Mitchell.

— Și ce-mi spui mie? zise el.

Fata înălță capul și își dădu părul la o parte de pe față.

— Nu știu. Ai vrut să știi care-i problema.

— Nu-i adevărat. Nici măcar n-am întrebat.

— M-am gîndit că poate-ți pasă, zise Madeleine. Din moment ce ești prietenul meu.

— Așa e, spuse Mitchell, a cărui voce deveni brusc sarcastică. Minunata noastră prietenie! „Prietenia“ noastră nu e una adevărată, pentru că nu funcționează decît în condițiile impuse de tine. Tu faci regulile, Madeleine. Dacă tu hotărăști că nu vrei să vorbești cu mine trei luni, nu vorbim. Apoi hotărăști că vrei totuși să vorbești cu mine, pentru că ai nevoie de mine ca

să mă întrețin cu ai tăi, așa că vorbim din nou. Sîntem prieteni cînd vrei tu să fim prieteni, iar *mai mult* decît prieteni nu sîntem niciodată, pentru că nu vrei tu. Iar eu trebuie să înghit toate astea.

— Îmi pare rău, spuse Madeleine, simțindu-se nedreptățită și atacată prin surprindere. Pur și simplu nu-mi place de tine în felul acela.

— Tocmai! strigă Mitchell. Nu ești atrasă de mine fizic. Foarte bine. Dar cine spune că eu am fost vreodată atras de tine *intelectual*?

Madeleine se simți ca și cum ar fi plesnit-o cineva. Era indignată, jignită și sfidătoare, toate în același timp.

— Ești un – se gîndi la cel mai urît lucru pe care-l putea spune – ...ești așa un *ticălos*!

Spera să-și poată păstra o postură demnă, dar o ustura în piept și, spre propria-i oroare, izbucni în plîns.

Mitchell vru să-i atingă brațul, dar Madeleine îl respinse. Încercînd să nu arate ca o persoană care plînge de nervi, se ridică și ieși pe strada Waterman. Văzînd curtea împodobită a bisericii, Madeleine se întoarse și o porni în jos spre rîu. Voia să se îndepărteze de campus. Durerea de cap îi revenise, tîmplele îi bubuiau și, uitîndu-se la norii de furtună care se adunau deasupra orașului, prevestind parcă și alte lucruri rele, se întrebă de ce era toată lumea atît de răutăcioasă cu ea.

**Seara de operă
deschide
a 14-a stagiune
a transmisiunilor directe
de la Opera Metropolitan
din New York
Rodelinda
de Georg Friedrich Handel
cu Renée Fleming**

Sâmbătă, 3 decembrie, ora 19,30

Realizator Luminița Arvunescu

se aude în FM (97,6 și 104,8)
live online
www.romania-muzical.ro

Festivalul Internațional al
Artelor Spectacolului Muzical
„Viața e frumoasă”

Secțiunea On Air

10 – 20 noiembrie 2011, de la 23.00 la 24.00
La **Radio România Cultural** și online pe
www.radioromaniacultural.ro

Tîrgul de carte al promoțiilor a avut puțini vizitatori în primele două zile

„Nu prea vine lumea la tîrg. Într-un fel înțeleg, pe frigul ăsta nici eu nu aș ieși din casă să cumpăr cărți”, ne explică reprezentantul unei edituri de ce sînt așa de puțini cumpărători printre standuri. A trecut deja a doua zi din a optsprezecea ediție a Tîrgului Internațional Gaudeamus – Carte de Învățatură din București.

**Alexandra Atanasiu,
Răzvan Chiruță**

„E abia joi. Primele zile oricum sînt mai slabe”, încercăm să-l consolăm. „Eu particip de cinci ani aici. Înainte, venea mai multă lume chiar și în astea două zile de început”, se lamentează vînzătorul. Dar nu-și pierde optimismul. „Totuși, cei care vin chiar cumpără cărți. Mai ales că avem multe reduceri”, zîmbește și ne arată un pachet cu vreo cinci volume pe care le poți cumpăra cu 30 de lei.

De altfel, ediția din acest an a Tîrgului Gaudeamus este cu adevărat una a

reducerilor. Cel puțin asta e senzația noastră, că rar am văzut atîtea volume cu prețuri semnificativ reduse ca acum. Oriunde întorci privirea dai peste promoții de cinci sau zece lei, chiar și la edituri care în trecut erau mai reticente în a lăsa la tarif. Dar asta nu a făcut să dispară vizitatorii nemulțumiți. Un domn se plimbă nehotărît pe lîngă un stand. Are deja cărți în plasă, dar parcă ar mai vrea vreo cîteva. Soția lui e preocupată însă mai degrabă de cele lumești și nu prea vede cu ochi buni dorința de lectură a bărbatului ei. Acesta se încapăținează să cotrobăie printre volume. Nevasta, cunoscîndu-și probabil prea bine consortul, cedează. „Bine, mai ia. Dar să nu mă întreb după aia ce mai fac de mîncare.”

**„Biblioteca numită
frigider”**

De altfel, și mîncare este de vînzare din belșug, pe alea de intrare la Romexpo. Cîrnații, pastrama de oaie și pîinea de casă ardelenescă stau sub o ploaie mărunță, dar suficient de energizantă, ceea ce face produsele mai puțin atractive. Negustorii încearcă să atragă mușterii și își adaptează discursul comercial la eveniment: „Vindem și noi o carte care se numește cașcaval de la Sibiu. Se poate consuma rece sau cald și se ține în bibliotecă numită frigider. Ține de foame”,

strigă un vînzător. Lumea zîmbește, dar nu scoate banul deocamdată. Vor să vadă întîi cît dau pe cărțile care nu țin de foame.

Asta mai ales că unii dintre cei care plătesc biletul de intrare de 4 lei au venit la Gaudeamus cu alt scop: să pară numai intelectuali. Ne povestește un alt editor. „Noi avem o colecție care pe cotorul cărților are o culoare pentru fiecare domeniu abordat. Și a venit un domn la mine și mi-a spus că vrea să cumpere toată colecția, că a trecut o dată pe lîngă o librărie, le-a văzut și i s-a părut că ar da foarte bine cu mobila lui. Asta pentru că iese așa, ca un curcubeu.” Rîdem cu toții și noi ne amintim că am cunoscut o proprietăreasă care avea în casă cărți bibelou: un rînd verde, unul grenă, altul iar verde. Cu foile nedezipite, evident. „Aia a fost fraieră”, o taxează vînzătorul. „La tîrgul de chilipiruri de Crăciun, unde scoatem de obicei la vînzare volumele vechi, rămase de la retur și cu foile îngălbenite, a venit o persoană și ne-a spus că le vrea pe toate. Din una în alta, a recunoscut că le preferă cît mai învechite că așa par citite și nu se mai face de rîs.” Povestea e pe bune, insistă omul de la editură, cîcă a fost de față cînd s-a întîmplat. Îl credem.

Italia, invitatul special

Deschiderea tîrgului a fost transmisă în direct și la radio. Președintele director

general al Societății Române de Radiodifuziune, Andras Istvan Demeter, a vorbit primul, a vorbit liber și asta s-a văzut/auzit. „Cred că normalitatea încă nu este la ea acasă, așa că ori de cîte ori găsim o insulă de normalitate nu putem decît să ne bucurăm și să ne mîndrim. Această inițiativă este pentru mine o astfel de insulă, un demers care a început în urmă cu 18 ani și a rămas constant preocupării sale de a oferi oportunități în primul rînd industriei de carte din România și în al doilea rînd dumneavoastră, cititorilor și celor care ascultați cuvîntul scris, și nu în ultimul rînd se adresează tuturor celor care au fost și rămîn preocupați de această minunată îndeletnicire.”

Invitatul special de anul acesta al Tîrgului Internațional Gaudeamus a fost Italia și în premieră reprezentanții acestei țări au preluat „ștafeta”, după cum a numit-o Andras Istvan Demeter, direct din mîinile diplomaților Belgiei, invitata specială de anul trecut. „Participă aici peste 30 de edituri italiene, cu un stand de expunere de 100 de metri pătrați. Este cea mai amplă selecție a panoramei editoriale italiene prezentată vreodată în România, cu noutăți editoriale și bestselleruri”, a anunțat Mario Cospito, ambasadorul Italiei la București. De altfel, președintele de onoare al Tîrgului Gaudeamus a fost Luciano de Crescenzo, scriitor, actor și regizor italian.

- » **Prima ediție a Tîrgului Internațional Gaudeamus – Carte de Învățatură a avut loc în noiembrie 1994.**
- » **14.000 de metri pătrați are spațiul pus acum la dispoziția expozanților.**
- » **380 de edituri, distribuitori de carte, instituții culturale și de învățămînt au participat anul acesta.**
- » **7 categorii de premii sînt acordate expozanților și publicului.**
- » **100.000 de vizitatori au fost numărați la ultimele trei ediții ale tîrgului.**

DUBLĂ LANSARE LA TÎRGUL DE CARTE GAUDEAMUS

Cabana memoriei, ultima carte a unui prieten al României

Dubla lansare a ultimei cărți scrise de istoricul britanic Tony Judt și a volumului dedicat acestuia de Mircea Mihăieș a fost unul dintre cele mai importante evenimente editoriale de la Tîrgul Internațional Gaudeamus. *Cabana memoriei* este, de fapt, un jurnal pe care

cunoscutul istoric specializat în studii despre Europa Centrală și de Est l-a compus în timp ce boala care i-a adus moartea îl țintuia nemișcat la pat. În *Ultimul Judt*, Mircea Mihăieș prezintă vizitele britanicului în România și analizează operele esențiale ale acestuia.

Răzvan Chiruță

„Cînd am venit aici, îmi amintesc că aveam 1,70 de metri. Acum sînt la cinci centimetri sub pămînt, sînt insignifiant“, au fost singurele cuvinte ale lui Mircea Mihăieș la dubla lansare care a avut loc joi, 22 noiembrie, la standul Editurii Polirom. Autorul a fost pur și simplu măgulit de ampla prezentare pe care i-a făcut-o Horia-Roman Patapievi, președintele Institutului Cultural Român (ICR). „Vreau să vă spun cîteva cuvinte despre Tony Judt, vorbindu-vă despre Mircea Mihăieș. Tony Judt este un istoric important. Dar dacă avem amintiri personale cu acesta, dacă putem evoca legături personale, asta se datorează exclusiv lui Mircea Mihăieș“, a declarat Horia-Roman Patapievi.

Președintele ICR a menționat că volumul *Cabana memoriei* este o lucrare cutremurătoare. „Este ultima carte a lui Tony Judt într-un sens fizic. Poate că vor mai apărea și altele din multe interviuri pe care le-a dat sau ce a mai dictat. Dar această carte este

scrisă în progresia dramatică a bolii lui, compusă în memorie, în nopțile interminabile în care era condamnat de boala de care a suferit la nemișcare totală. Este ultima carte pe care a gândit-o. Tony Judt a redescoperit pe cont propriu capacitatea minții umane de a stoca imagini, gânduri și narațiuni, pornind de la asocierea dintre acestea și lucruri spațiale foarte familiare. Iar acest lucru spațial foarte familiar pentru el era un mic hotel din Elveția. Din acest motiv cartea de rememorare a vieții lui se numește *Cabana memoriei*, pentru că în această cabană și-a adăpostit forările adînci în memoria proprie. Este o carte cutremurătoare pentru că pe noi, oameni care ne putem mișca, ne invită să înțelegem ori măcar să ne imaginăm cum este experiența cuiva care este zăvorît în propriul lui corp fără posibilitatea de a se mișca, dar care își conservă toată senzorialitatea unui corp normal.“

Vocea nocturnă a lui Mircea Mihăieș

Horia-Roman Patapievi a vorbit cu și mai multă admirație despre volumul lansat joi de Mircea Mihăieș despre istoricul britanic. „Miezul cărții *Ultimul Judt* este de fapt o polemică. Mircea Mihăieș este un scriitor care ne-a obișnuit public cu o anumită voce, vocea publicistului, o voce acidă, vitriolantă, o voce de atac. Este o voce limpede, de tip diurn, a celui care la lumina zilei identifică inamicul, îi aplică o lovitură de spadă și cu o virtuozitate retorică specifică lui rezultă prezența publică a lui Mircea Mihăieș. Dar el nu a publicat numai articole pe care le-a cules în culegeri faimoase. El a publicat și alte cărți și vocea pe care scriitorul Mircea Mihăieș ne-o aduce în acestea este

foarte diferită. Nu este vocea criticului literar, ci este vocea celui care te însoțește. E o voce tandră, o voce învăluitoare, o voce pe care toți cunoscuții lui Mircea Mihăieș o știu. Este vocea lui de prieten, de îndrăgostit, vocea lui nocturnă. Este vocea pe care, dacă nu o gîndiți împreună cu vocea din articole, nu o să înțelegeți niciodată de unde provine farmecul contagios al lui Mircea Mihăieș.“

Președintele ICR este convins că prietenia dintre scriitor și istoricul britanic nu numai că nu a dăunat cărții *Ultimul Judt*, ba chiar a făcut-o mai profundă. „Mircea Mihăieș a avut față de Tony Judt o admirație cum numai el, ca prieten absolut, poate construi. Este o admirație plină de fidelitate critică. Obiecțiile la Tony Judt și cele la prietenii lui Mircea Mihăieș se construiesc în interiorul prieteniei, în interiorul culturii. Se simte iubirea, se simte admirația, dar în interiorul acesteia se construiește o polemică. Dar nu este diferența de opinie dintre cei doi, nu este diferența de abordare filosofică, nu se înfruntă două opțiuni politice. Se confruntă ceea ce a făcut din Tony Judt dintr-un istoric obișnuit într-unul cu adevărat interesant cînd acesta a înțeles că dincolo de Cortina de Fier se întîmplă ceva și ca să-l cunoască s-a hotărît să învețe limba cehă. Și atunci acest autor a devenit interesant.“

Un istoric amabil cu publicul

„Inițial, Mircea Mihăieș a vrut să scrie o prefață la această ultimă carte a lui Tony Judt, care este de fapt jurnalul. Pînă la urmă a ieșit un volum de sine stătător. Astăzi, din păcate, Judt nu mai este printre noi“, a precizat și Silviu Lupescu, directorul general al Editurii Polirom, prezent la lansare. Acesta a amintit că istoricul britanic era un om extrem de amabil cu publicul său. „La Chișinău, am participat cu Tony la mai multe întîlniri care păreau că nu se mai termină, dar nu în sensul că erau plictisitoare, ci pentru că oamenii nu vroiau să mai plece și puneau multe întrebări. El avea acel șarm deosebit și un fel special de a răspunde la întrebări care probabil îl contrariu.“

» **Tony Judt a fost istoric britanic, specializat în istoria Europei. A predat la New York University, unde a fost directorul Institutului Erich Maria Remarque. Membru corespondent al Academiei Britanice și membru al Academiei Americane de Artă și Știință. Una dintre cărțile care l-au făcut celebru a fost *Epoca Postbelică, o istorie a Europei după 1945, care a apărut și la Polirom în 2008. Istoricul a murit în august 2010, lăsînd în urmă numeroase studii despre socialism, marxism sau antiamericanism.***

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Amazoana din Tecuci

Fac ce fac și mă întorc la ce mă bucură cel mai mult acum, în miez de noapte: lucrul la cartea cu amazoane, pe care una-două aş vrea s-o dovedesc, dar nu-i chip. Asta și pentru că nu-i săptămână să nu mai descopăr ceva. Cum a fost și mica bombă venită taman din Tecuci. Cred mi-ar ajunge degetele de la o mână ca să-i număr pe cei care s-au prins deja despre cine și despre ce o să fie vorba în rîndurile următoare. Nici mai mult, nici mai puțin decât despre femeia fatală a literelor noastre, ucigașa de poezi Nataliă Negru și despre cărțuia ei, *Amazoana*. Cum am ajuns la ea, e o poveste în sine. Cînd să închei în trombă capitolul *Zoe, fii bărbată! sau amazoneritul la români* cu nuvela SF a lui Victor Papilian, *Răzvrătirea din insula Maladona*, cînd să zic că pe unde am trecut eu cu hoardele mele de femei belicoase nu mai crește iarba verde și că deci nu mai are cum să răsără vreun amazonograf pe solul României, iată, se făcu ziua mea. Urări, pupături, daruri, mici festivități, mari bucurii. Și, ca o încununare, cadoul de la Alina și Gheo: cărțuia Nataliei Negru *Amazoana*, temeinic căutat de ei pe internet și înhățată de la un anticar aflat fix lângă redacția „Orizont”, de parcă m-ar fi așteptat tocmai pe mine. Nu mi-a venit să cred! Am scos chiot de bucurie, chit că era doar o broșură de nici 80 de pagini, format cît palma (biblioteca „Dimineața”, Editura „Adeverul”, 1925). La început am crezut că-i un roman ca vai de lume, dar repede am dibuit ce voise Nataliă Negru să facă: o compilație cu mesaj feminist bătăios pe tema (înscrisă și ea pe copertă) *Femeia prin veacuri*.

Dar pînă să mă apuc a povesti despre cum vede Nataliă Negru că se perindă femeile prin istorie, nu

m-am putut abține și-am vrut să vampirizez puțină biografie. Cum o știam din mărturiile scriitorilor, de prin istoriile literare, viața Nataliei Negru suna a jalnică telenovelă. Așa și era, văzută din afară. Deci. O studentă la Litere se îndrăgostește de custodele bibliotecii, poetul visător și delicat Șt. O Iosif. Asediu insistent al tinerei, epistole, vrăjeli. Punct ochit, punct nimerit. Căsătorie. Bărbat *prea* visător, *prea* delicat. Bolnăvicios. Nume de cod (și de alint) pentru ea: Lia, Li, Lilia, Liușor; pentru el – Steluța. Verdict: nici o șansă. Divorț, una, alta, comoție cerebrală, cimitir. Tura a doua: alt poet, altă poveste de amor. Tînăra soție și mamă se îndrăgostește de cel mai bun prieten al soțului, Dimitrie Anghel. Bărbat puternic, pasional. Acum atacă el. Asediu, epistole, vrăjeli. Punct ochit, punct nimerit. Căsătorie. Bărbat *prea* puternic, *prea* pasional. Nume de cod (și de alint) pentru ea: Fabiola, Fabi, coana Natalișo; pentru el – Mitif. Verdict: crimă. La moșia Tecucel, ceartă, ieșire din minți, gelozie, amenințare, revolver Browning calibru mic, trei gloanțe: unul în fesa Natalișei, unul în pieptul sinucigașului disperat Anghel, al treilea – pe țeavă.

În 1925, cînd publică *Amazoana*, Nataliă Negru are 43 de ani, doi soți în groapă, o operă proprie mică, dar un elan militant mare (pentru drepturile scriitoarelor). Și ce mai are Nataliă Negru? O comoară de hîrtie legată cu funde roz și albastre, zeci de epistole, în care doi bărbați ai literelor române îi scriu înfrigați de amor chiar de pe patul de moarte. Veți vedea cum. Și ce mai are Nataliă Negru în 1925, cînd scrie *Amazoana*? Mai are de trăit încă 37 de ani.

Puțină istorie

Romanul istoric și-a pierdut din strălucirea de odinioară, să recunoaștem. Probabil că există două motive pentru această stare de lucruri: primul se leagă de circulația informației în epoca postmodernă și al doilea de atrofierea *thymos-ului* în individul postindustrial.

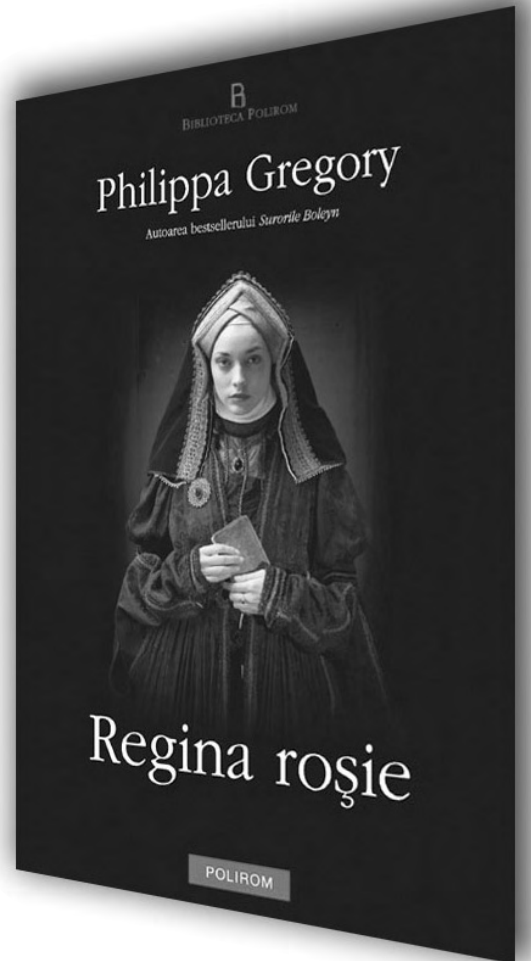
Codrin Liviu Cuțitaru

Să le explic pe rînd. Despre „dezvoltarea” excesivă a memoriei culturale a umanității au vorbit chiar și modernii interbelici. Influențați de teoria jungiană a unui în/sub-conștient colectiv, ei credeau că lumea nu se află departe de un autoindus reflex al „uitării”. Acumulînd prea multă informație, prea multă factualitate, prea mult evenimential sau, cu un singur termen, prea multă *istorie*, pe palierele noastre mnemotehnice, vom avea tendința, justificat, spuneau mulți teoreticieni încă de acum aproape un secol, „să eliminăm” o parte din „balastul” paseist, devenind extreme de selectivi în actul de preluare a ceea ce s-a *întîmplat deja*. Postmodernitatea a confirmat existența acestui impuls în om, epoca actuală arătîndu-se tot mai reticentă la reactualizările de orice fel. Mîntea postmodernă „a obosit” să reia trecutul supra-dimensionat *informațional*, paradoxal, în intervalul circulației fără precedent a bagajului *informațional*. În sfîrșit, ceea ce Socrate definea, în *Republica* lui Platon, drept a treia dimensiune a sufletului uman, *thymos-ul* (nevoia de a fi recunoscut, instinctul afirmării, voința spiritului de se afirma și, implicit, de a domina prin cunoaștere) s-a diminuat – din unghiul ideologic deschis de Hegel și continuat de Alexandre Kojève, Allan Bloom sau Francis Fukuyama – la insul progresului (post)industrial, ins intrat în apatia confortului economic al propriului prezent. Un „prezent” care nu mai *vrea* să se raporteze

la „trecutul” irelevant. Avem aici o perspectivă filosofică din ce în ce mai lizibilă în interiorul realității imediate.

Contra curentului

Totuși, apar, în fiecare deceniu măcar, prozatori care înnoată, așa-zicînd, contra curentului. Experimentul romanului istoric (cu rădăcini romantice și realiste solide) nu și-a atins deocamdată, după ei, limitele. Două exemple strălucite are epicul britanic de astăzi prin Sarah Waters și Philippa Gregory. Dacă prima folosește istoria ca punct de plecare pentru ficțiunea pură (Waters scrie veritabile thriller-uri inspirate de istoriografie!), cea de-a doua este mult mai consecventă cu respectarea adevărului istoric (deși numeroși comentatori i-au reproșat lui Gregory anumite „erori” de cronologie – cam bizar, judecînd după natura necondiționat flexibilă a *literarității*). Se poate observa că preocuparea Philippei Gregory (născută în Kenya, în 1954, dar crescută și educată în Anglia) pentru istoria britanică a dus, de-a lungul timpului, la conturarea unei opere epice impresionante prin dimensiuni și, deopotrivă, prin succesul de public

internațional. Scriitoarea se lansează cu „trilogia Lacey” – alcătuită din romanele *Wideacre* (1987), *The Favourite Child* (1989) și *Meridon* (1990) – unde construiește un personaj memorabil în figura Beatricei Lacey (o *Lady Macbeth* post-shakespeareiană). Totuși, Gregory cunoaște succesul (și, într-un anume sens, „mondializarea”) literară abia cu volumele din seria „Tudorilor”: super-popularul *The Other Boleyn Girl* din 2001 (tradus și la noi, cu titlul *Surorile Boleyn*), *The Queen's Fool* (2003), *The Virgin's Lover* (2004), *The Constant Princess* (2005), *The Boleyn Inheritance* (2006) și *The Other Queen* (2008). În ansamblu, perioada acoperită de

SEMNAL

Norman Manea, Hannes Stein, *Cuvinte din exil*, traducere de Orlando Balaș, colecția „Eseuri & confesiuni”, Editura Polirom, 192 pagini, 14.95 lei

O suită de convorbiri incitante între un scriitor – Norman Manea – și un jurnalist – Hannes Stein – cu trasee asemănătoare. Amîndoi s-au stabilit la New York, departe de locurile natale, după „escale” mai scurte sau mai lungi în diferite țări, și amîndoi au ales ca profesie scrisul. Cei doi discută despre trecut, dar și despre dificultatea adaptării într-o țară străină, despre motivele care îi determină să scrie, despre situația actuală a literaturii sau despre Premiul Nobel. „Încă mai cred că unul dintre principalele motive pentru care se scrie este nemulțumirea profundă față de ceea ce ne oferă haosul cotidian. Avem nevoie de altceva, care să tranșeze acest haos, fie pentru a-i da un sens, fie pentru a adăuga realității o altă realitate: aceea a propriului eu, a propriei fantezii, a propriei personalități.” (Norman Manea)

Daniela Zeca, *Istoria romanțată a unui safari*, colecția „TOP 10+”, Editura Polirom, 240 de pagini, 14.95 lei

Ediția a II-a Roman distins cu Premiul revistei „Convorbiri literare” (2009).

O tînără europeană și un musulman sunnit din Magreb se îndrăgostesc fulgerător și cupun o intensă, dar scurtă poveste de dragoste, pe fundalul saturat de culori și miresme al unei lumi străvechi aflate în plină transformare. Darrielle și Mehria se caută unul pe celălalt, dar fiecare greșeste direcția de mers. Bărbatul trăiește în utopia unei lumi cuprinse de agitație și dominate de tehnologie și de progres, pe cînd femeia are nostalgia oazelor cu palmieri, în care timpul pare că stă pe loc. Departe de a fi o idilă, romanul, cu accente ironice și parodice, este vizual ca un film și incitant ca orice poveste de viață spusă cu naturalețe, dar și cu ardoarea îndrăgostitului.

„Romanul poate fi considerat o replică feminină și postmodernă a lui *Maitreyi* și este foarte probabil că va deveni, pentru multă vreme, asemenea romanului lui Mircea Eliade, un bestseller. Ca și în *Maitreyi*, exotismul este resorbit integral în poveste, ni se înfățișează doar ca o fosforescență a ei, se confundă cu misterul însuși al dragostei. Descrierea stilului de viață propriu societății tunisiene, a spațiului mediteranean, a întinderii deșertului se realizează firesc, fără acea emfază turistică pe care o detectăm la alți autori.” (Alex. Ștefănescu)

englezească

aceste romane (masive) nu cuprind mai mult de cinci-șase decenii din secolul al XVI-lea englez, dar evenimentele la care se referă sînt trepidante, tumultuoase și adesea bizare, influențînd istoria Marelui Albion și pe cea a Europei într-un mod ireversibil.

În 2009, scriitoarea „a recidivat” cu un nou șir de narațiuni istorice (intitulat, simbolic, *The Cousins' War*, aluzie la „Războiul Celor Două Roze”), un fel de *prequel* al dinastiei Tudorilor, *prequel* axat, firesc, pe predecesorii protagoniștilor din colecția epică anterioară, în speță Plantagenetii. Primul roman al seriei, *The White Queen*, s-a ocupat de Elizabeth Woodville, soția monarhului Edward al IV-lea, pe cînd cel de-al doilea, intitulat *The Red Queen*, din 2010 (publicat, iată, în 2011, și în versiune românească, la Polirom, cu titlul *Regina roșie*), duce povestea mai departe, către debutul istoriei Tudorilor. Personaj central devine aici Lady Margaret Beaufort, mama lui Henric al VII-lea și bunica celebrului Henric al VIII-lea. Margaret e fiica Ducelui de Somerset, John Beaufort (decăzut din drepturi pentru o presupusă trădare chiar înainte de nașterea fetei sale, posibil sinucigaș, deși cronicile se contrazic în această privință, unele susținînd că ar fi murit,

bolnav, în exil) și, ca orfană paternă, se va regăsi sub diverse „protectorate” masculine, din elita societății engleze a momentului. Faptul determină necesitatea căsătoriilor ei rapide și numeroase, știut fiind că, în cultura europeană tradițională și, cu precădere, în cea medievală, o femeie nu are identitate precisă decît prin medierea unui bărbat, de regulă tatăl ori soțul. Prima căsătorie menționată de arhive ar fi fost cu vărul său, John de la Pole, înainte de vîrsta de nouă ani, dar Lady Margaret a negat mereu că evenimentul ar fi avut loc (prezentînd legătura ca pe o logodnă platonică, nefinalizată prin mariaj). Ulterior, la doisprezece ani, se mărită cu fratele vitreg al regelui, Edmund Tudor, căruia, după un travaliu aproape fatal, îi naște un fiu (Henric al VII-lea). Edmund moare în captivitate (în Războiul Rozelor), iar Margaret se va însoți cu Henry Stafford, Duce de Buckingham (care dispăre, la rîndul lui, după numai zece ani de conviețuire, lăsînd-o, din nou, văduvă). Finalmente, protagonista se recăsătorește (de conveniență, se pare, de data aceasta) cu lordul Thomas Stanley (în 1499 însă, cu acordul soțului, Margaret face un jurămînt religios de castitate, trăind apoi într-un soi de reclusiune monahală).

Romanul *Regina roșie* încearcă să creioneze profilul moral și psihologic al acestui personaj suficient de enigmatic, cu o influență hotărîtoare asupra impunerii, în istorie, a Casei Tudorilor. Într-un anumit sens, Lady Margaret funcționează ca *arhetip* al Elisabetei I (fiica lui Henric al VIII-lea și strănepoata eroinei create de Philippa Gregory), voința sa politică ajungînd dominantă în epocă și prefigurînd transformarea Angliei într-o mare putere europeană. Evlavioasă pe parcursul întregii sale vieți (și, mai ales, în copilărie, cînd se visează echivalentul britanic al Ioanei d'Arc – aidoma Fecioarei din Orléans, speră să fie providențială pentru existența Regatului englez!), cu viziuni transcendente adesea, Margaret e forțată totuși de un univers brutal, unde feminitatea constituie un element periferic, să-și asume o identitate luptătoare. Va reuși, printr-o inteligență politică nativă, să-și aducă fiul pe tronul Angliei (elimîndu-l pe Richard „Uzuratorul”). Romanul lui Gregory nu merge pînă în 1509, cînd, după moartea lui Henric (Tudor) al VII-lea, protagonista devine – pentru scurt timp într-adevăr (numai două luni), datorită morții – *regentă* pentru nepotul Henric al VIII-lea. Epicul se oprește în 1845 tocmai pentru a sublinia apogeul acestei inițiatore de veritabil „matriarhat” politic în Albion (continuat, cum spuneam, de strănepoata Elisabeta I). Interesant îmi apare stilul confesiv (puternic introspectiv!) al cărții – redactate la persoana întîi, în forma unui jurnal intim. Philippa Gregory a găsit astfel paradigma ideală de pătrundere în psihologia eroinei. Toate acțiunile „Reginei roșii” sînt filtrate de conștiință, istoria căpătînd, prin urmare, o dimensiune psihologică și mentalitară – singura ce poate trezi interesul cititorului din alt veac. Lady Margaret nu este, așadar, doar o *figură istorică*, imuabilă și intangibilă, ci un *personaj* complex și viu, prin contradicțiile lui.

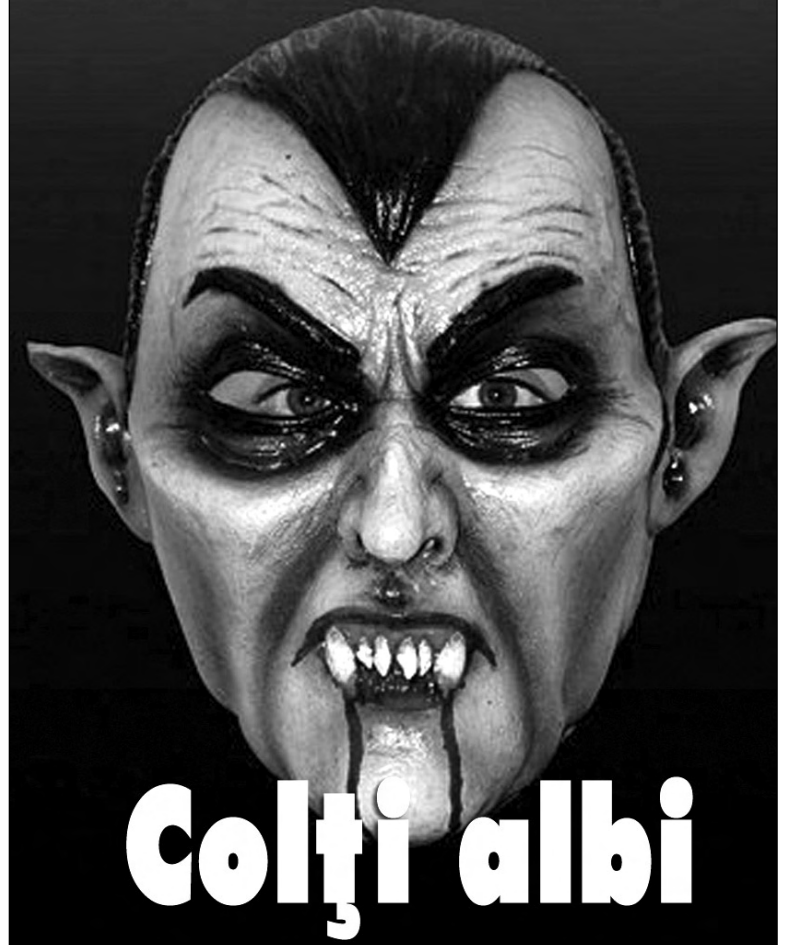
Un prequel al șirului epic dedicat Tudorilor

Adevărata *istorie mare* a Angliei abia începe însă cu Margaret. Romanul *Regina roșie*, alături de întreaga serie *The Cousins' War*, după cum observăm mai sus, reprezintă un *prequel* al șirului epic dedicat Tudorilor. În interiorul acestuia din urmă, *Surorile Boleyn* (din 2001) a fost textul cel mai aclamat. Volumul respectiv (ecranizat cu succes) urmărește episodul celei de-a doua căsătorii a lui Henric al VIII-lea, nepotul lui Margaret Beaufort. Tînăr încă, monarhul e prizonier într-un mariaj politic cu Katerina de Aragon (văduva fratelui său) și devine, ca atare, interesat de surorile Boleyn, Mary și Anne, ca posibile amante purtătoare de moștenitori masculini. Întreaga poveste e narată, subiectiv, din perspectiva lui Mary

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

BRAM STOKER

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLEMENTUL DE CULTURĂ
SE AUDE LAîn fiecare vineri,
de la 20.00
cu George Onofrei

care ajunge, deși căsătorită, iubita monarhului. Astfel, îi naște lui Henric doi copii (un băiat și o fată). Monarhul nu-i recunoaște însă, întrucît Anne, sora malfică, intervine, seducîndu-l subit. Unelțirile aprigei femei duc la anularea căsătoriei dintre Henric și Caterina de Aragon, permițîndu-i urcarea pe tronul britanic, în postură de soție legitimă (momentul a fost crucial pentru Europa: Papa – care emisese o bulă specială și la mariajul anterior, al Caterinei – refuză să accepte o nouă derogare de la reguli; ca atare, Henric se proclamă „cap al Bisericii Engleze”, fiind excomunicat, în 1533; ca răspuns, Parlamentul britanic votează *Actul de Supremăție* și *Actul de Succesiune*, prin intermediul cărora regelui i se conferă, unilateral, autoritatea supremă asupra Bisericii din Albion și capacitatea de a anula dreptul succesiunii la tron al unui copil dintr-o căsătorie anterioară; a fost aici, fără îndoială, debutul an-

glicanismului și al luptei feroce pentru putere în monarhia engleză, totul le-gîndu-se, conform romanului, de manipularile și sugestiile răutăcioase ale Annei Boleyn). Tensiunea psihologică și morală – din spatele evenimentului istoric – e admirabil surprinsă de autoare, care nu *reconstruiește* propriu-zis un timp, ci *construiește* o lume exotică și ficțională.

În concluzie, *Regina roșie* și noua serie a „războiului verilor” completează un *puzzle* istoric, în care Gregory pusese deja, cu migală, piesele de frontispiciu. Tema centrală a acestei amănunțite țesături nu este neapărat tabloul de grup al dinastiei Tudorilor, cît *istoria* împresurată de eferescența *ficțiunii*.

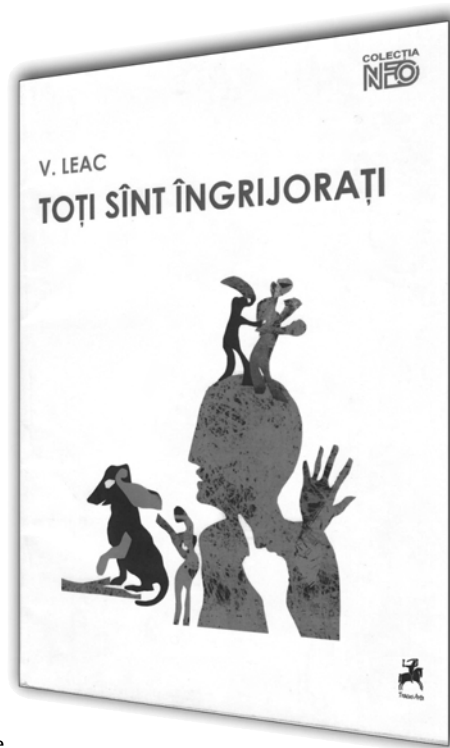
Philippa Gregory, *Regina roșie*, traducere din limba engleză de Ancaona Mindrila-Sonetto, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2011

V. Leac: senzația de poezie

Am să spun de la început că o epocă literară în care există un poet ca V. Leac nu se poate plînge de sărăcie. Leac este un fenomen de prodigiozitate, un nou „miliardar de imagini”, cum a spus G. Călinescu despre cel mai direct strămoș literar al poetului de la Arad, Ilarie Voronca. Citindu-l, ai senzația permanentă a încîntării și a pericolului: nu știi ce poate veni după

aceea. El pare să cunoască la perfecție mecanismul de funcționare a minții cititorului de poezie și tocmai de aceea își propune (și reușește) să îl mențină pe acesta în perpetuă stare de șoc. Din stop cerebral în stop cerebral, mintea cititorului se formatează, acceptînd pînă la urmă regimul excepțional de existență al acestui mod de a scrie și de a gândi poezia.

discursuri ridicole, absurde și verosimile, care aberează lent, ca într-o piesă de Eugen Ionescu. Aceste resurse de limbaj sînt exploatare de către V. Leac cu o neobișnuită dexteritate. Iată: „Ei, cum e acasă? Nu-mi spune ca să nu mi se acutizeze doru./ Pe aici nu-i mare brînză, după cum probabil ai aflat deja./ Sîmbătă seara am ajuns din nou *La Nerv*. Mersi că mi-ai răspuns./ N-am înțeles nimic din povestire, dar ideea de mahmureală generală pare mișto./ Nici eu nu știu exact ce e înăuntrul meu – chestia asta mă scoate din pepeni./ Ei, dar sînt sigură că vei dansa și tu, doar e *Lunea Cincizecimii*./ Și nu uita să-mi trimiți poze cu fularul tău verde”. Sînt versuri care atestă existența unui mod de a fi întotdeauna pe margine, pe care lumea de azi îl încurajează. Sfidare și depresie, exuberanță și anxietate, toate laolaltă, în doar cîteva rînduri atît de posibile. Existențe virtuale, undeva pe buza neantului (un student e bursier la Nordkapp, în Norvegia), într-o mahmureală generală, dansînd de *Lunea Cincizecimii* (?). Desigur, acestea nu sînt decît încercări de a testa funcționarea pe viu a poeziei în lumea reală. Poezia lui Leac e totuși în altă parte.

adevărată amploare semantică. Haosul din seriile de imagini ale lui Leac își are rădăcinile în faptul că existența întregă e într-o dungă. Și nu doar în planul eco-socio-politic. Chiar individul uman este afectat, e „ușor defect”, poate pentru că, așa cum se spune într-un text, „n-a mai trecut pe la rotitor”. E deci o poezie a stării de a fi lipsit de sprijin moral, psihologic sau filosofic. O poezie curajoasă, care își asumă în chiar miezul ei nimicul cotidian și, în loc să-l pieptene avantajos, îi îngerează umorile, fierea neagră. Haosul din poezia lui Leac, antrenat la nivelul avalanșei de imagini, se limpezește în adînc într-o singură și puternică afirmație. Voi cita, întreg, doar poemul *S. ascultă o poveste*, un text ce pare să abereze duios și fără limită, pînă la versul final, care punctează grav sensul aparentei divagații: „acest obiect mult îndrăgit/ pe care aproape toți l-am avut/ și de care rareori ne despărțim/ pare atît de simplu/ dar studiat cu atenție nu pare/ îl miroși cu drag îl mîngîi ca pe-o sticlă/ trece dintr-o mînă în alta/ uneori vindecă alteori otrăvește/ întotdeauna un loc de refugiu/ dacă aș fi un obiect asemănător/ purtat uneori de vînt/ sau pur și simplu uitat într-un loc banal/ poate că nici nu merită atît de mult/ să vorbim despre el/ uneori adormi și te trezești alături/ nu cere nimic iar atunci poți renunța/ să presupunem că după viață nu există nimic/ doar acest obiect”.

A percepe corpul propriu ca pe un obiect „lîngă care te trezești uneori” e mai mult decît o imagine poetică alături de o mie altele. Este vorba de o gîndire cu totul altfel, care nu ne provoacă doar mintea, ci și simțul echilibrului, confortul moral într-o lume fără temeieri. Îi putem spune acestei gîndiri: poezie.

V. Leac, *Toți sînt îngrijați*, Editura Tracus Arte, 2010

Doris Mironescu

V. Leac reușește să creeze în versurile sale ceea ce Nichita Stănescu numea „starea de poezie”: doar că, dacă starea de poezie e asociată îndeobște, în imaginarul acefal colectiv, cu delirul blînd al unui poet bleg și inofensiv, aici este vorba de o senzație torențială, intensă și chiar periculoasă. Ideea de aventură în necunoscut se asociază spontan textelor lui care vin de nicăieri și merg spre niciunde: sînt aici lucruri care nu s-au mai spus niciodată în limba română, sînt obiecte nemaimaginate și posibilități lingvistice de o mare ingeniozitate, din care citez doar cîteva: „mi-am dat seama de forța/ de expresivitatea acestei măști de chiuvetă atît de neobișnuite”, „nimeni nu a turnat/ vreodată un film despre

viermele de ridiche”, „sînt în zonă niște obiecte geometrice verzi”, „zece fabule cu oameni pentru animale”, sau seria mitologică în care intră „pleștii”, viermele cu maxilar dublu, melcul-cangur, șopîrla-libelulă, „super-pădurea uriașă” și mamutul vegetarian cu opt picioare din poemul *despre viitor*. În mai multe rînduri, Leac propune serii de obiecte sau de întîmplări haotice, serii ce nu ascultă de nici o regulă de succesiune, nici măcar de aceea din celebra catagrafie chineză a lui Borges, a pitorescului șocant, metafizic și auto-referențial. În poemul *agenda lui S.* (salingierianul Seymour Glass, personaj de predilecție pentru Leac), orice poate urma după orice, fără logică, fără remușcare: „the mother of all groups/ gollumb/ bujie verde/ subgrup/ muștar brazilian/ creveți murați/ chiftea în sepie/ perforator de gel/ vopsea/

ton/ e studenta eromanda/ sare/ capcană pentru pâr/ supă de castraveți/ urs violaceu/ parchet iluminat/ dasdad/ lokakamara/ abecefără/ difuzor în dovleac/ porumb în lac/ varză/ gamaină/ soarece de venetia/ pui de barză/ cașcaval/ cîntece induse/ m-au persecutat/ stupoare”. Este evidentă filiația dadaistă, ba se observă chiar și turnura demonstrativă a școlii lui Tzara în secvența de sunete aleatorii „dasdad/ lokakamara/ abecefără” – pentru acest poet, poezia se face „fără a,b,c”, deci fără gramaticalitate canonică și fără cumîntenie alfabetică.

Din interiorul lumii de azi

Dar nu de istoria literaturii ne amintește poezia lui Leac, altfel mult prea deschisă spre reprezentările lumii contemporane ca să ne arunce în orice fel de istorie. Textele din *Toți sînt îngrijați* vorbesc din interiorul lumii de azi, asumîndu-și adesea indiferența ușor cinică față de tot ce nu e legat de aceasta. Vocea din multe poeme este una feminină, adolescentă, răsfațată („sînt adorabilă”, declară unul dintre personajele cărții), pentru care lumea e un cadou („Sînt foarte mîndră de jobu meu: azi am desenat niște pantofi/ pentru animale de companie”). Sîntem în plin univers postindustrial, în care slujbele „reale” au dispărut, înlocuite de joburi virtuale, iar angajamentul existențial în relații umane directe și „profunde” se transformă în atașament nevrotic față de obiecte și în comunicare eliptică, codificată, mediata de internet. O secțiune întreagă din carte, a treia, conține poeme sub formă de mesaj pe internet, unele intitulate *inbox*. Sînt mesaje confuze, îndreptate către patru colțuri ale continentului, între personaje cu numeroși heteronimi, greu de identificat, ce traversează exaltări și depresii, uneori lăsîndu-se interpellate de cineva care semnează „cu neliniște, inima ta tristă și depravată”. Este aici, cred, o pledoarie a lui Leac pentru legitimitatea acestui mod de a scrie și a simți; lumea de astăzi, multiplu conectată și intens virtualizată, se transformă uneori, abrupt și nemediat, în poezie. E poezia bruscă a e-mail-urilor, a certurilor familiale, a biletelor de sinucigaș, a interviurilor cu copii de școală primară, tot felul de

Hermann Scherchen – 120 și o pagină din istoria muzicală a Războiului rece

Supus bombardamentului informațional despre și entuziasmat de marile aniversări ale anului, Mahler și Liszt, aveam toate șansele să uit de unul dintre personajele istoriei muzicii secolului XX care îmi sînt printre cei mai dragi, dirijorul Hermann Scherchen, de la a cărui naștere s-au împlinit 120 de ani. Șansa a făcut însă să primesc zilele trecute ultimul album al casei franceze Tahra, dedicat acestei mai puțin mediatizate aniversări, un set de două discuri intitulat *Hermann Scherchen: Enregistrements „Live” Inedits* și m-am scufundat realmente în muzica acestui mare maestru și om de cultură autodidact, cu impulsuri adesea renascentiste și vizionare.

Albumul Tahra conține înregistrări din cele mai variate și, calitativ, cu cele mai diverse orchestre, acoperind anii 1945-1965, ultima înregistrare fiind făcută cu circa șase luni înaintea morții lui Scherchen. În ordinea programului, puteți auzi *Rondo*-ul lui Schubert pentru vioară și orchestră, *D 438*, cu Lore Spoor și Radioorchester Beromünster (1945), *Ma mère l'Oye* al lui Ravel cu RIAS-Sinfonieorchester (1949), *Un supraviețuitor din Varșovia*, concisul monument muzical clădit de Schönberg în amintirea celor uciși în Holocaust (cu Orchestra teatrului de la Darmstadt, 1950), o versiune a haedelienei *Muzici a apelor*, cu Orchestra RAI din Roma (1957), Cantata lui Beethoven, *Der Glorreiche Augenblick*, op. 136, cu un fenomenal Dietrich Fischer-Dieskau, din 1956, un extras miraculos din *Don Giovanni* cu la fel de miraculoase voci ale Suzannei Danco, Erika Köth, Joseph Traxel, Walter Berry și Orchestra Simfonică a Radioului Bavarez (1957), Debussy cu ale sale *Jeux* (Nordwestdeutsche Philharmonie, 1960) și doar o mișcare, *Scherzo* din *Simfonia a 2-a* de Bruckner, cu Orchestra simfonică din Toronto (dec. 1965). Nu este greu de întrevăzut spectrul extrem de larg al repertoriului dirijorului german, pe care în epoca interbelică muzicienii români entuziasmați de prestațiile sale la Ateneu tentau să-l aducă la București pentru a transforma Orchestra Filarmonică...

Dirijor cu convingeri democratice, interpret al lui Mahler, inclusiv la

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

București, într-un moment în care compozitorul era interzis în Germania, Scherchen, plecat în Elveția imediat după instalarea nazistilor la putere, avea să revină după război și, din 1947, să joace un rol de frunte într-un proiect de experiment muzical susținut de forțele de ocupație americane. Cursurile de vară de la Darmstadt, inițiate în ideea de a face cunoscută muzica contemporană interzisă de nazisti, aveau să se transforme în locul de cult binecunoscut de mai târziu al muzicii experimentale și la care aveau să aspire, uneori chiar să participe, și compozitori din țările est-europene de dincolo de Cortina de Fier.

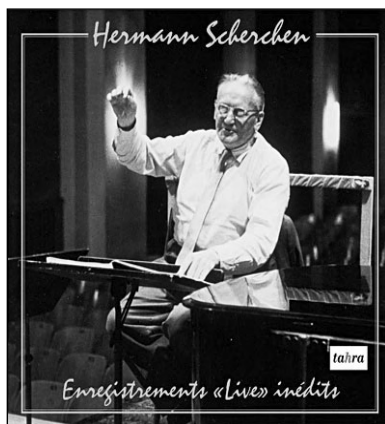
La Darmstadt, la 20 august 1950, Hermann Scherchen a dirijat în primă audiere, extrem de semnificativă, *Un supraviețuitor din Varșovia*, versiune aflată pe discurile ce vi le semnalez (fără să fie un „inedit”, deoarece banda a mai fost publicată pe un CD RCA/Bertelsmann în anul 2000). În relație cu Arnold Schönberg și promotor al muzicii lui încă din anii '20, de la începutul carierei sale, Scherchen s-a străduit imediat după război să-i popularizeze ultimele creații și a fost cel care, în cele din urmă, a sfidat oprobiul și conservatorismul public, dirijând opera *Moise și Aron*.

Pentru Scherchen anul 1950 nu a fost însă unul fast, devenind o primă victimă a McChartysm-ului cultural european, ce a dublat o vreme Războiul rece. În 1950, Scherchen participase, alături de alți doi muzicieni elvețieni, la Festivalul Primăverii de la Praga, iar la întoarcere ținuse o conferință în cadrul unei săptămîni culturale cehe organizată de Partidul Muncitoresc elvețian. Cercurile conservatoare elvețiene au cerut imediat capul său, reînviind mai vechi acuzații de filocomunism, iar dirijorul a fost practic judecat într-o ședință a Comitetului Director al Colegiului Muzical din Winterthur, a cărui orchestră simfonică o formase și o dirijase începînd din 1923.

Protocoalele ședințelor Comitetului Director, rămase secrete timp de 50 de ani și pe care le-am putut consulta în arhive abia după anul 2000, atestă cât de încinsă a fost confruntarea de forțe în lumea culturală trăind în umbra Războiului rece. În ciuda apărării sale, Scherchen afirmînd textual că și alți artiști elvețieni (Arthur Honnegger, dirijorul Rudolf Baumgartner, organistul Roger Vuataz, director al Radio Geneva) au călătorit dincolo de Cortina de Fier, „fără ca faptul să fi declanșat un strigăt de război în opinia publică”, dirijorul a fost în cele din urmă condamnat fără apel.

Procesul verbal al ședinței de la 10 iulie 1950 înregistra verdictul în baza căruia Scherchen era înlăturat de la conducerea Orchestrei din Winterthur, care avea să fie urmată de demisia sa și din fruntea Orchestrei Beromünster, a Radioului de la Zurich: „Dacă o persoană inteligentă cum este Scherchen – care cunoaște dorințele dictaturii comuniste și care trebuie să le fi văzut cu ochii săi – se lasă antrenată de cercuri elvețiene care se bat pentru același ideal, atunci nu mai este vorba de o declarație oficială în favoarea idealului comunist, ci de o declarație oficială în favoarea formelor actuale de dictatură și imperialism ale comunismului rus. În ciuda meritelor lui Scherchen în viața muzicală [...] am ajuns totuși, pe plan politic, într-un punct unde trebuie să ne separăm”.

Informația ajungea la Arnold Schönberg, în Statele Unite, care îi scria lui Scherchen în august 1950: „Mi s-a comunicat din diverse surse că ai fi comunist. Este adevărat sau nu?”. Între cei doi avea să urmeze o corespondență pasionantă, Schönberg ezitînd timp de câteva luni să-și mai dea consimțămîntul pentru interpretarea lucrărilor sale de către Scherchen. Dar, ironie a sortii, în noiembrie 1950, cînd Scherchen părăsise definitiv zona germană a Elveției, în care avea să refuze să mai dirijeze pînă la moartea sa în 1966, Arnold Schönberg îi scria ușurat: „Consilierul meu juridic, care a făcut la Washington investigațiile pe care i le-am cerut, mi-a comunicat că nu te află pe nici o listă de suspecti politici, că nu ești, în consecință, considerat nici membru al Partidului Comunist, nici printre agitatorii notabili și că nu există obiecții față de continuarea relației noastre artistice și editoriale...”, că poți, prin urmare, să-mi interpretezi lucrările și să mi le publici...”.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

13

N-aș putea să afirm că noul album Megadeth – Th1rt3en (Roadrunner, 2011) este un punct de referință în istoria rockului. Nici măcar în istoria grupului (mai bine zis, în biografia personală a lui Dave Mustaine). Parcă nimic din materia sonoră nu zguduie simțurile dilatate la maxim, nimic nu lovește năucitor, nici un vers, nici o sintagmă nu șochează opinia comună, nici un riff nu taie carnea, nici o piesă n-are amestecul contondent de violență și muzicalitate cu care trupa ne-a gratulat în trecut. Dar n-am găsit nici un punct slab acestui CD, ce nu mi-a lăsat o clipă de răgaz, cît să ațipesc pe lenea vreunei melodii. Mintea n-a deviat de la cursul obișnuit în asemenea ocazii. Le-aș spune chiar ocazii festive, pentru că ori de cîte ori (și, din fericire, deloc rar!) am ocazia să ascult ceva bun, dinamic, incitant, antrenant, plăcut și stimulator (inclusiv cardiac!), ei bine, e sărbătoare! Fără glumă. Cîte clipe frumoase ne oferă viața acestui început de secol, programat în criză? Cîte ore de regăsire a sufletului avem la dispoziție în ritmul nesăbuit al vremii noastre?

Să zăbovim un paragraf asupra timpului ce nu stă-n loc. Dave Mustaine are o vîrstă la care e cam greu să se prefacă a fi la fel de furios și nemulțumit ca, să zicem, acum un sfert de veac. Atunci revendica totul, chema la revoluție, cerea justiție. Lumea i se părea un loc strîmt, neprielnic, nedrept cu el și cu oricine se considera (sau era) inadapdat. Cum își amintește în piesa ce dă titlul albumului: „At thirteen I started down this path/ Fueled with anger, music was my wrath/ Years of clawing at scars that never healed/ Drowning my mind, the thoughts are too real”. A reușit să treacă peste atee stări, a reușit să-și găsească un drum, să-și

exprime opinia, să devină cineva. Chitarist de excepție nu este, dar are un loc de frunte între cei care contează. Asta îl obligă la o atitudine responsabilă și la un oarecare soi de respect față de auditoriu. Să fii artist și să-ți pese mai mult de banii pe care îi câștigi, nu de opinia pe care o pui în circulație – iată un nonsens foarte prezent în showbiz, pop sau rock. Chiar și-n genurile extreme, cum era odată speed-metalul. Iar MegaDave suportă echivocul nonsensului, suportă chiar acuzația că spune ce-are de spus, și totuși câștigă bani! Plătît să-și rostască adevărul, nu să lăude – iată un paradox propriu artistului autentic, fie el muzician, pictor, actor, (mai greu, dar nu imposibil) scriitor sau regizor.

„Publicul țintă” pare să fie cel care a crescut cu Megadeth, Metallica & others, cetățeni ce-au consumat jumătate de veac (și nu de singurătate), unii patroni de mici afaceri, alții angajați pe durată nedefinită, directori și asistați social, liber profesioniști sau traficanți de orice sfidează legile oricărui stat. Apropo de-asta, să notez atenția cu care Mustaine urmărește detaliile vieții de la Sud de Rio Grande. Guns, Drugs & Money caracterizează acel perimetru, măcar la știrile difuzate de televiziuni. Deprimant. Nu chiar exagerat, ca-n breaking news, dar sînt fapte reale. Oare Dumnezeu e treaz ori ne-a lăsat pe mîna răului?

Întrebarea e subiacentă mai tuturor pieselor. Iar Mustaine nu se jenează să răspundă fără echivoc: „Secret bureaucracy, it's just a lie/ The devil's henchmen, in suit and tie/ A sacred brotherhood; an ancient rite/ Politicians and the double lives they hide/ Violate your rights, no more equality/ Surrender freedom, your Social Security/ We, the people face unconstitutional lies/ In greed we trust, in revolution we die”.

Parcă vorbește de (sau în) România?

O ediție de spadă și sandale

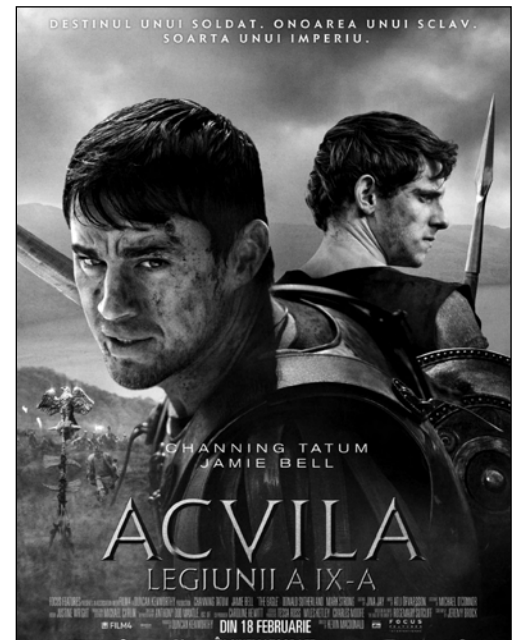
Încă de la începuturile cinematografului, pe marile ecrane și-a făcut apariția un gen aparte, pe placul pasionaților de istorie antică și de mitologie. Acest gen a fost cunoscut în Europa sub numele de „peplum”, în vreme ce americanii, mai descriptivi, i-au spus „swords and sandals”.

Dragoș Cojocaru

Sub această etichetă, de-a lungul deceniilor s-au realizat zeci și sute de producții inspirate din istoria Romei și Greciei Antice, dar și din Biblie, precum și filme „mitologice” cum ar fi recente *Încestarea titanilor sau Nemuritorii*. Perioada de maximă înflorire au reprezentat-o deceniile cinci și șase, după care, încet-încet, peplumul s-a petrecut în Hadesul seriilor B și C, iar apoi în uitare.

A revenit într-o oarecare măsură la începutul anilor 2000, când *Gladiatorul* lui Ridley Scott și pe urmă 300 au dovedit că eroii în sandale încă mai pot avea priză la public.

Pentru amatorii de astfel de producții, există și câteva titluri nou apărute pe DVD.

Campionul de raliu al antichității

În primul rând *Ben Hur*, ediția aniversară, pe Blu Ray, o ediție care merită să atragă atenția. Cartea din 1880 a lui Lew Wallace, guvernator american și general unionist, a fost un bestseller atât de eficace încât abia *Pe aripile vântului* a reușit să-l detroneze, în 1935 (o să rîdeți, dar a fost și prima operă de ficțiune binecunoscută de un Papă!). A fost adaptată de mai multe ori, începând din 1907 încoace, dar ce contează (și ce este pe DVD) este cea mai bună versiune, cea realizată în 1959 de William Wyler, film ce a câștigat nu mai puțin de 11 premii Oscar, inclusiv statueta pentru cel mai bun film.

Povestea este lejer asemănătoare cu cea din *Gladiatorul*, în sensul în care există un erou – aici prințul evreu Judah Ben Hur interpretat de Charlton Heston – care, trădat de cel mai bun prieten, ajunge sclav la romani, trece

prin mai multe peripeții și își tranșează conflictul în arenă, în celebrele curse de care antice. Pe drum însă îl întâlnește și pe Iisus, ceea ce face ca filmul (și romanul) să fi fost foarte atrăgător pentru publicul creștin, american și de pretutindeni.

Asta nu înseamnă că avem de a face cu un film de propagandă biblică – este o pură superproducție, în adevăratul sens al cuvântului, realizată în cea mai bună tradiție de *savoir-faire* a Hollywood-ului epocii de aur, un film la care s-a lucrat cinci ani, care era să falimenteze studiourile MGM, dar care a fost un uriaș succes de box-office în epocă. Și, în același timp, un clasic al epopeilor istorice, demn de a fi păstrat pe DVD, în această ediție aniversară.

Alte studiouri care nu au banii Hollywood-ului, dar care au vrut să profite de noua deschidere spre peplum a publicului s-au lansat în ultimii ani în proiecte de mai mică amploare, care s-au dovedit însă a fi suficiente de interesante și de atrăgătoare.

S-au realizat astfel câteva filme care au exploatat subiectul prezenței romanilor în Marea Britanie și a legendelor aferente.

Unul dintre aceste filme este *Acvila legiunii a IX-a*, adaptare a unui roman de aventuri pentru tineri de Rosemary Sutcliffe, din 1954. Cartea și filmul pornesc de la un eveniment real, misterul istoric al dispariției unei întregi legiuni romane, Legiuna a IX-a Hispana, care s-a volatilizat în urma unei expediții împotriva triburilor caledoniene din nord, în anul 117 e.n. Această poveste a mai inspirat două producții cinematografice recente, *Ultima legiune* (2007), bazată pe un roman de Massimo Manfredi (unde romanii se plasează la începutul legendei regelui Arthur), și *Centurion* (2010), film de acțiune barbară britanic cu Michael Fassbender, Olga Kurylenko și Dominic West.

Acvila..., proaspăt apărut pe DVD, are destule în comun cu *Centurion*. Este tot o producție britanică (și cu ceva bani americani),

care are ca subiect aventura unui centurion roman plecat în nordul sălbatic al Albionului pe urmele tatălui său, dispărut.

Cei care se aventurează să profite de acest DVD nu trebuie să se aștepte la o reușită de talia *Gladiatorului*, ci doar la un film de acțiune solid, cu scene de luptă realiste și care conține cât mai puțin CGI cu putință. Și cam atât.

Cum s-au muiat mușchii lui Conan

L-am lăsat la urmă pe „Conan Barbarul”, marele erou al fictivei epoci hiboree, imaginat de Robert E. Howard, ilustrat de Frank Frazetta și întruchipat pe marele ecran de Arnold Schwarzenegger.

După ce Scwarzie a trecut la alte filme și activități, producătorii americani au încercat în fel și chip să-l readucă pe Conan la cinema sau măcar la TV, cu rezultate catastrofale. Nici recentul *Conan Barbarul 3D* nu a fost scutit, din păcate, de o soartă similară. Lansat în august, filmul părea a fi, pe hîrtie, o poveste de succes. Cu totul altceva s-a văzut pe ecranele multiplexelor, în ciuda eforturilor hawaianului Jason Momoa, ai cărui mușchi au fost distribuiți în rolul titular, și a unor nume precum Ron Perlman pe generic. Pe DVD, afacerea, castrată de acel 3D, ar trebui să fie și mai sordidă: un film neinspirat, doar cu puțin mai sus ca valoare (mă refer la acel „production value”) decât o serie B sau C. Și nu vă luați după reclama mincinoasă cum că joacă în film Alina Pușcău (nu că ar conta tare mult); apare, e drept, câteva zeci de secunde, cât să își arate sinii goi, după care dispare în bezna erei cimeriene filmate în locație la bulgari.

Primele e-BOOK-uri POLIROM și CARTEA ROMÂNEASCĂ

150 de titluri disponibile

www.polirom.ro

Proiect realizat în colaborare cu

NU-ȚI LĂSA PRIETENII SĂ CITEASCĂ O CARTE DE DUZINĂ

INTRĂ PE NOUL WWW.24FUN.RO **24-FUN** RO
CEL MAI TARE GHID ONLINE DIN ROMANIA

Diptic Ionesco

Pentru cei ce urmăresc programatic creațiile lui Victor Ioan Frunză, e evidentă turnura de amplitudine pe care ultimele două-trei puneri în scenă au operat-o. De la montări în spații scenice largi, cu distribuții numeroase, în scenografii (invariabil, Adriana Grand) somptuoase, rezultate a nenumărate volute imaginative, producțiile de dată mai recentă denotă o constricție pe toate planurile. Mai puțin în acela al fanteziei, desigur. Întrucât condensarea monumentalității este asociată obligatoriu cu un surplus de inventivitate care menține intensitatea estetică la aceiași parametri.

Observația se verifică și în dipticul *Cîntăreața cheală* – *Lecția* pe care duetul Frunză-Grand (Frunză lucrează exclusiv cu Grand; Grand colaborează și cu alți directori de scenă) a semnat-o stagiunea trecută la Teatrul de Comedie. Prezentate în tandem, ca la Huchette, cu o mică pauză între, piesele ionesciene sînt revizitate constructiv, dovedindu-și inepuizabilitatea ca sursă de inspirație. Frunză-Grand au descoperit printre rînduri și în spatele lor resurse de reinterpretare, versiunea scenică impunîndu-se prin originalitatea viziunii. V.I. Frunză propune o schimbare de accente, apăsînd pedala comică prin evidențierea anumitor personaje și ajustarea raporturilor lor cu camarazii de piesă într-un portret de grup ce nu iese din cadrele ionesciene, ci subliniază intenții textuale încă nevalorificate scenic. Doamna Smith, de pildă, beneficiază – fără doar și poate și grație talentului ludic extraordinar al Virginiei Mirea – de un spot de mai mare intensitate. Ipostaziată ca o păpușică mecanică, mica aristocrată, de *upper middleclass* londonez, cochetă ca ținută vestimentară și atitudine, și-a mobilat casa printr-o aglomerare de obiecte, cu „gustul” contrafăcutului, al stilului „ce se poartă” dacă ai bani, adică șemineu cu plasmă și amorași din ipsos, mostre ale artificialității și copierii fără discernămint a unor standarde „obligatorii” într-o comunitate fără repere autentice. Ambientarea scenografică a impus această linie kitsch,

DATUL ÎN SPECTACOL

Oltița CÎNTEC

foarte frecventă în actualitatea înconjurătoare, o lume bîntuită de clișee și false modele, evocată prin proiecțiile video abundente, ca întotdeauna la Adriana Grand. Cu rol de citate vizuale, indicînd criza limbajului contemporan, asediat de mesajele impuse de ecrane.

Revenind la reevaluarea greutății dramaturgice a personajelor, amplificat ca vizibilitate și pondere e și Căpitanul de pompieri. Doamnele sînt cuprinse de focul pasiunii doar la vederea uniformei și, mai ales, a tulumbei însoțitoare, din care, ironic, țîșnește un jet anemic, dovadă că nu mărimea face performanța, jet incapabil să calmeze flăcările interioare. Actorul Dragoș Huluba îi recită biografia scenică într-un impecabil *fast forward*, spre hazul general. Tot cu turatia limbajului lucrează Frunză și la jocul de rostire din final, care implică întreaga distribuție și la care se rîde la fel de abundent, de sănătos.

Ingeniozitate creativă

A doua parte a spectacolului, *Lecția*, e înscenată într-un alt registru, schimbarea de accent de care vorbeam aluncînd spre sumbru. Elementul comun al celor două secvențe spectaculare sînt interpretii George Costin, domnul Martin, respectiv Profesorul, și Bogdan Cotlet,

în travesti, Marry, respectiv Menajera. Îmi amintesc cu mare plăcere de versiunea Frunză-Grand de la Maghiarul din Timișoara, cu trimerile ingenioase la „clasa moartă” a lui Kantor prin așezarea publicului în băncuțe din lemn, asistînd la lecția despre crimă, *armoire-ul* cu multiple sertărașe, iluminat din spate. *Lecția* de la Comedie se ține în ziua de azi, tabla devine *screen* din poliplan, prezentarea se face la retroproiector, Eleva are mobil. Decorul e auster, se utilizează tehnici cinematografice, prim-planul pentru a sublinia mimica interpretilor, doar că efectul e imprecis din cauza unor chestiuni tehnice. Eleva are ingenuitatea și atitudinea specifice școlarilor din clasele primare, ceea ce face ca evoluția conflictului să fie și mai atroce. Numai că Profesorul se ambalează prea repede, dezvăluind prematur intențiile compulsive, iar crescendoul nu se mai poate face, eșuează, expunînd prematur deznodămîntul.

Victor Ioan Frunză și Adriana Grand și-au pus în acțiune calitatea de (co)autori într-un discurs scenic care îl îmbogățește pe acela al dramaturgului. Formula „de cameră” le reușește, semnele stilului ce i-a impus fiind identificabile. În egală măsură cu ingeniozitatea creativă care atașează spectacolelor, inclusiv acestuia, calitatea plăcută a surprizei.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Nu ducem lipsă de modele

— Lucian, ne-ai făcut mîndri încă o dată.

— Da, după cum ați văzut, am luptat cu sufletul, cu inima și practic nu i-am dat adversarului nici o șansă.

— Totuși nu a fost K.O.

— Da, strategia pe care am gîndit-o împreună cu antrenorul meu a fost pentru un meci la puncte.

— Dar nu era mai bine dacă terminai înainte de limită? Mă gîndesc că ar fi fost și o economie de energie.

— Normal că dacă aș fi găsit o breșă în defensivă adversarului aș fi profitat și aș fi încercat să-l fac K.O., însă nu am urmărit acest lucru în mod expres.

— Șustinatorii tăi au din nou de ce să fie bucuroși, ți-ai apărut titlul.

— Mi l-am apărut și m-am gîndit la ei tot timpul meciului, mai ales la prietenii mei Vali, Ducu și Chelu, că-ora le-am promis că-i bag una și din partea lor. Cu această ocazie doresc să le dedic toți pumnii pe care i-am dat în runda a doua.

— Și pe cei care i-ai luat cui vrei să-i dedici?

— I-am luat? Eu? Pumnii?

— Da, scuză-mă că-ți spun, dar în rundul doi ți-a tras cîteva în barbă.

— Hm, deci s-a văzut...

— Ei, nu chiar atît de evident, dar eu eram mai aproape și m-ai stropit cu salivă. Plus că ți s-au umflat și ochii.

— De la concentrare. Eram foarte atent la adversar și îl urmăream tot timpul cu privirea. Mi se mai întîmplă și de la calculator. În fine, hai să zicem că pumnii pe care i-am luat îi dedic dușmanilor, hi hi hi!

— Ai așa ceva? Mă gîndesc că

nimeni nu ar vrea să-ți fie dușman. — Știi cum e, întotdeauna cînd apare o valoare certă se găsește cîte unul care să comenteze.

— Bănuiesc că te referi la Leonard.

— La el în primul rînd. Tot timpul are ceva de trîncănit. Ba că nu-mi aleg adversari puternici, ba că mă bat la o versiune slabă, dar eu le spun tuturor eventualilor oponenți că sînt gata pentru oricine.

— Te-ai gîndit să-l bați pentru vorbele pe care le zice?

— Uneori da, că locuim aproape și aș putea să-i rup botul, dar prefer să demonstrez în ring.

— Mama ta nu se uită niciodată la meciurile tale.

— Păi normal, nici nu știe, că dacă m-ar vedea, m-ar chema în casă.

— Cu alte cuvinte ar fi abandon.

— Da, tocmai de asta antrenorul meu stă de șase.

— Cînd și unde va avea loc următoarea ta luptă?

— Sîmbătă, în curtea discotecii.

Eu aș fi vrut în curtea școlii 5, dar nu se poate. Va fi o luptă pentru unificarea centurilor pe trei cartiere.

— Cu cine te vei bate?

— Cu Beiu. Este campionul en titre în cartierele Doja și Trestiana.

— Se spune despre el că luptă murdar, unii l-au acuzat că-și pune pietre în mînuși. Să ne așteptăm la un nou K.O.?

— Eu sper că da.

— În încheiere aș vrea să ne spun dacă ai vreun model pe care îl urmezi.

— Da, Lucian Bute.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/ 214.111

Senior editor:
Lucian Dan Teodorovici

Redactor-șef:
George Onofrei

Redactor-șef adjunct:
Anca Baraboi

Secretar general de redacție:
Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Dragoș Cojocaru, Radu Pavel Gheo, Veronica D. Niculescu, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu.

Carte:

Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu, Codrin Liviu Cuițaru, Daniel Cristea-Enache, Florin Irimia, Bogdan Romaniuc.

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îl aparține autorului » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu. Film: Iulia Blaga. Teatru: Oltița Cîntec.

Caricatură:
Lucian Amarii (Jup).

Grafică:
Ion Barbu.

TV:
Alex Savitescu.

Actualitate:
R. Chiruța, Veronica D. Niculescu, Elena Vlădăreanu.

Publicitate: tel. 0232/ 252294

Distribuție: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Tom

Cu mine e simplu. De Crăciun, nu vreau zepelline pe roți, nici stilouri cu cerneală comestibilă, nici măcar pelerine care te fac invizibil. Vreau doar ca Tom Waits să se hotărască odată să plece în turneu prin Europa. Pe forumurile fanilor *hardcore*, umblă vorba că s-ar fi săturat de turnee și că i-ar plăcea să cînte în fiecare seară, timp de-o lună de zile, într-un teatru micuț din California. Înainte de concertul Anouar Brahem de la Sala Radio, un vecin de scaun mi-a spus că are el un prieten care e-n corespondență cu nevasta lui Waits și că se străduiesc să-l convingă să vină în România. I-am zis vecinului verde-n față că nu pot să cred așa ceva. E ca și cum mi s-ar spune că, dacă sînt cuminte în următoarele trei zile, o să primesc cadou o croazieră pe Nil. Unele lucruri pur și simplu nu sînt făcute ca să fie crezute (chiar dacă, pînă la urmă, ele se dovedesc a fi adevărate). Așadar, de Crăciun vreau să dau click pe un „buy tickets” la un concert Tom Waits din orice oraș din Europa. Pentru că nimeni nu știe să povestească frumusețile și nefrumusețile vieții noastre mai devastator decît o face el. Mai e doar o lună pînă la Crăciun, așa că încerc să-l conving prin unde electromagnetice, hipnoză și ceai de strănutat că trebuie neapărat să plece în turneu. Îi urmăresc toate interviurile despre *Bad As Me*, albumul pe care l-a lansat în octombrie, și mă opresc la fraze pe care le citesc cu voce tare de două-trei ori, încercînd să intru în legătură directă cu mintea lui Tom. Îi spun în gînd: „Tom, știi ce bine s-ar potrivi asta în Ențiclopedie” și citesc „Sînt adevăruri care ies la iveală din ceva ce pare a fi doar un joc de cuvinte. Asta mi se pare mie absolut uimitor cînd vine vorba de semnificațiile lucrurilor: se deșurubează și apar din cuvintele cele mai banale”. Sau indicațiile pe care le dă muzicienilor cu care înregistrează: „Vreau să cînti ca și cum ai avea 7 ani și-ai da primul tău recital. Vreau să cînti ca și cum maică-ta ar fi în cameră. Vreau să cînti ca și cum ai fi la mile de-părtare de casă și ți-ai legăna picioarele în spatele unei remorci. Sau cîntă ca și cum ți-ar fi luat foc părul. Cîntă ca și cum n-ai avea pantaloni pe tine”. Cîntă cum vrei tu, Tom, dar pleacă odată în turneu, nu mai am răbdare!

Țin cu Twilight

FILM

Iulia BLAGA

Penultimul film al seriei *Amurg* (sau ultimul, pentru că are două părți), *Zori de zi – Partea I*, are parte de cronici preponderent negative peste tot în lume. Seria a fost neînțeleasă și pe nedrept subapreciată de critică.

După ce am făcut mișto de primul film din serie (care mi se păruse ridicol), reacțiile zgomotoase ale unor fani mi-au dat de gîndit și am încercat să văd filmele următoare nu cu ochii spectatorului matur, ci cu ochii celui aflat în cea mai delicată perioadă a vieții, cînd e atît de senzitiv încît o

simplă remarcă îl face să se simtă neapreciat și exclus, cînd clocotește de energie (hormonală sau nu) și cînd, îndrăgostindu-se, vrea să ia tot universul în brațe și să se topească în el. Nu e vorba în *Amurg* doar despre problemele legate de identitate, cum a scris de pildă „The Guardian”. Întreaga serie, așa dulceagă și ridicolă cum e (sau tocmai de aceea), îți oferă material prețios dacă vrei să-i înțelegi pe adolescenții de azi. (Totuși, nu toți adolescenții sînt fani ai seriei. Am vorbit cu tineri de 16-17-18 ani care nu suportau *Twilight*.)

Cred în continuare că întreaga serie are partea ei de ridicol, dar mai cred și că de-abia acum și-a găsit ritmul și combinația ideală de iubire, fantastic, acțiune, autoironie (pe care a reușit într-un final s-o integreze). Dacă un desen animat cum e *Shrek* se adresează întregii familii, seria *Amurg* are un public-țintă și un gen anume. Nu poți pretinde de la el să fie *Splendoare în iarbă*.

Un fenomen social

Twilight e exact la fel de patetic și de ridicol cum erau lucrurile pe care, adolescenți fiind, le scriam seara în jurnal.

„Toleranța” mea se datorează și faptului că în ultimii trei ani, datorită programului de educație cinematografică Education à l'Image, organizat în liceele bucureștene de Ambasada Franței și Fundația Next, am stat de vorbă cu adolescenți și, pe lîngă că mi se par foarte isteți, i-am văzut și cum se comportă. Țin tot mai mult cu ei și cred că nu le e ușor în societatea actuală. Sentimentul lor de singurătate, nesiguranta, lipsa de comunicare sînt mai acute decît erau acum 20-30 de ani – de aceea o serie cum e *Twilight* le permite să recunoască în personajele de pe ecran propriile „ciudățenii” și să și le asume. În limbaj de specialitate, Bella, Edward, Jacob le fac o oglindă spectatorilor adolescenți. Bine, veți spune, dar tu trebuie să ne vorbești despre valoarea artistică a filmului. Nu tocmai. *Twilight* e un fenomen social și trebuie tratat ca atare. De ce e un fenomen social? Evident, nu pentru că e bun sau prost (noțiuni oricum relative), ci pentru că are succes la cohorte întregi de adolescenți. Trebuie tratat cu grijă. Nu e din aceeași paradigmă cu *Transformers*. Dar oamenii mari nu înțeleg asta – ar putea spune Saint Exupéry. Depinde de ce ochelari te uiți la *Twilight*. De pildă, jocul patetic al actorilor poate

foarte bine să te trimită la un nivel secund de lectură (chiar dacă regizorul nu și-a propus-o): nu doar actorii joacă niște roluri, ci și personajele joacă niște roluri.

Saga Amurg: Zori de zi — Partea I/The Twilight Saga: Breaking Dawn.
Regia: Bill Condon. Cu: Kristen Stewart, Robert Pattinson, Taylor Lautner

